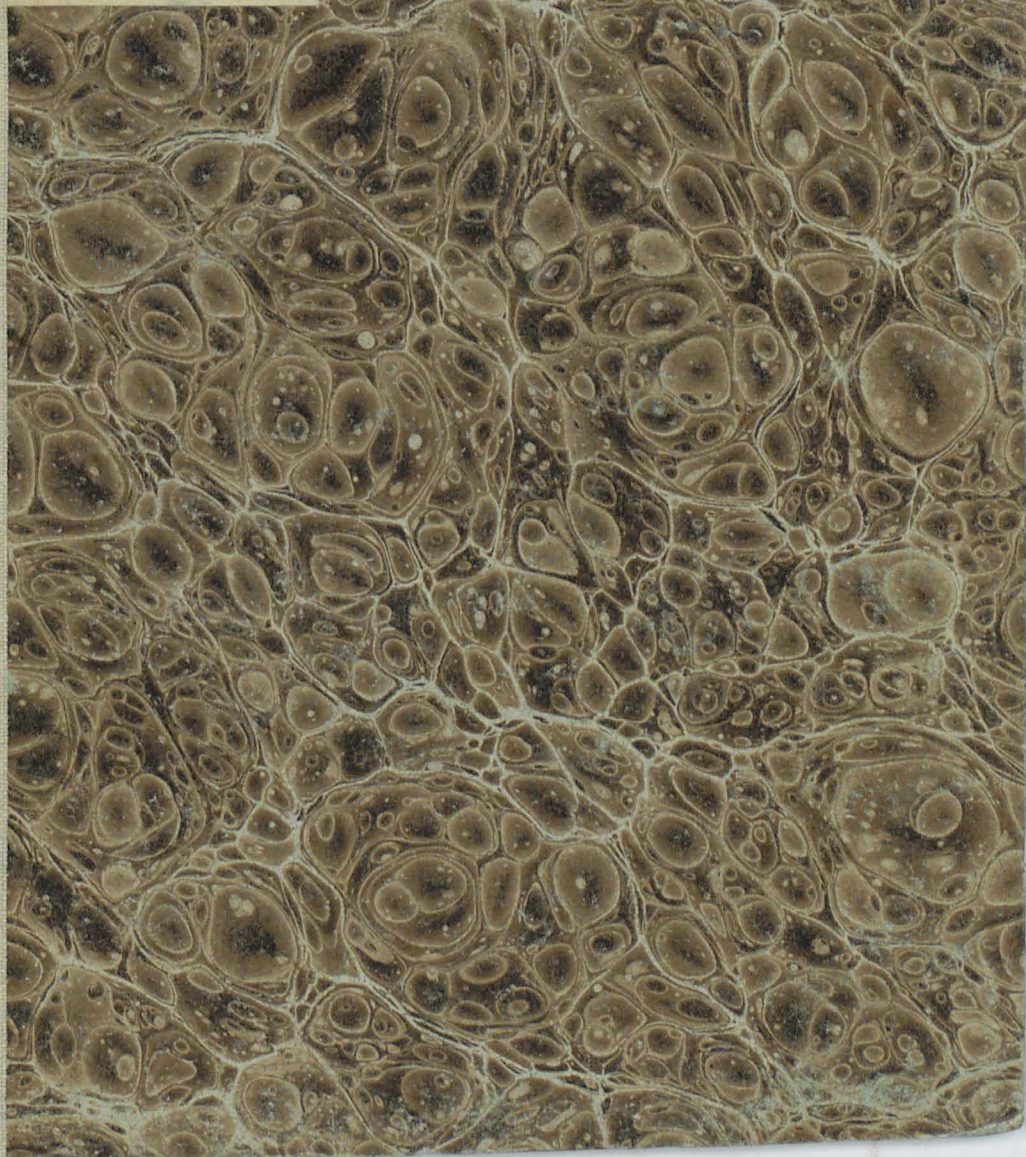
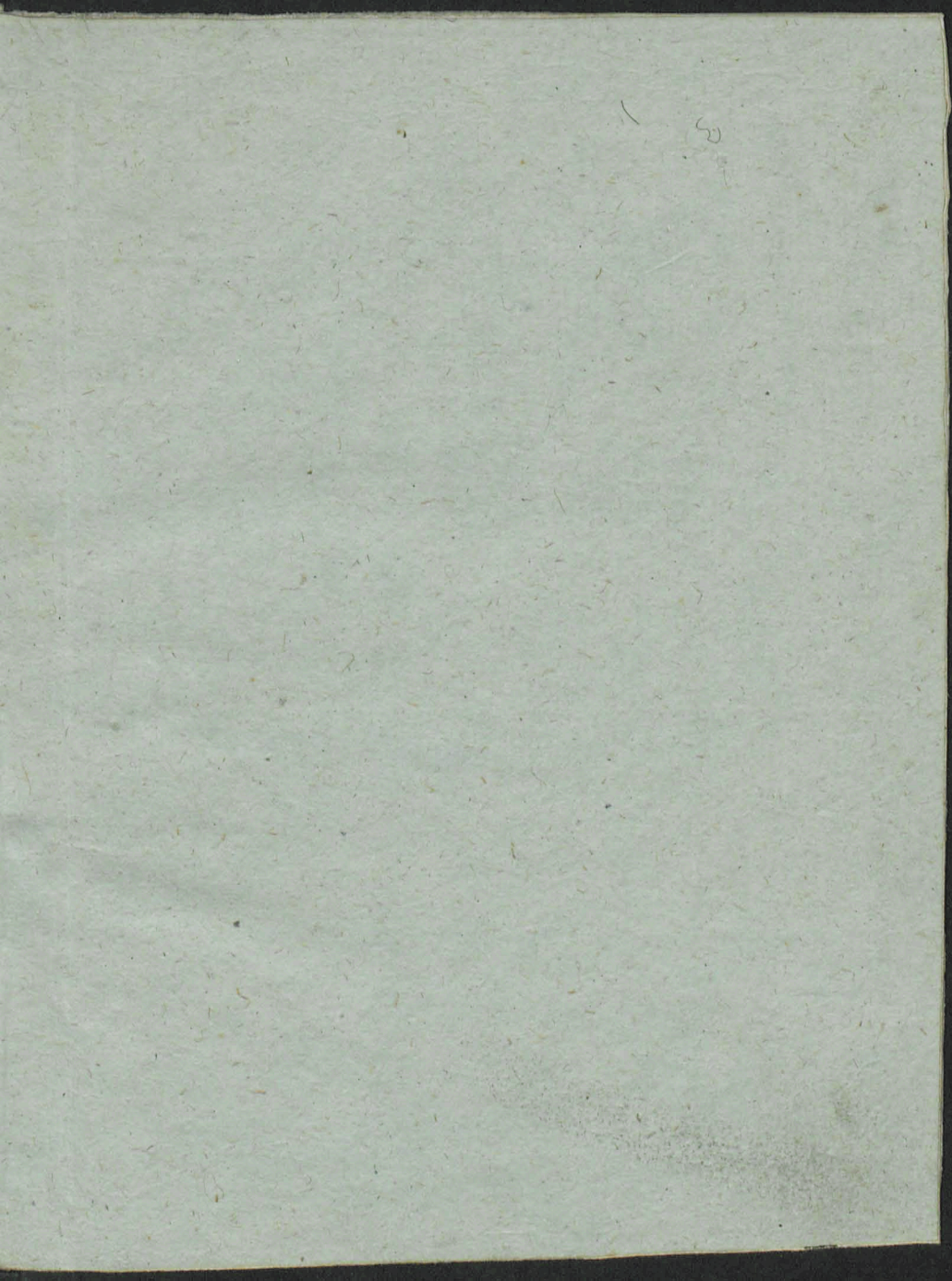

BIBLIOTEKA

Zakl. Nar. im. Ossolińskich

XVII 2643

Starobelski hymen

Etj. XXIX str. 208.

STACYE ŻOŁNIERSKIE, 4

Abso

W wyciąganiu ich z dobr kościel-
nych potrzebne przestrogi.

Dla Ich Mćiow Pánow Żołnierzow starych, yin-
szych mlodych, co się na Żołnierska usługę

šposabiáć będą.
Niccolai de Rozica Ruszkonskij Antididac. Wolbina? Aust. Václav
Krotko spisáne przez iedną Osobę Duchowną.

Zá pozwoleniem zwierzchności

Liber Mny

Duchowney

N. + R.
A. D. V.
C. D. V.

B. M. V. in Paradiso.
Sac. Ord. Cisterc.

W KRAKOWIE,

W Drukárni Fránciská Cezárego.

Kołu Pánstkiego/ 1636.

Wydruk 1636 25 list. gr. 10

16.268

Datur licentia imprimendi Craco-
couiæ, die 24. Semptembris, An-
no Domini, 1636.

ERASMVS KRETKO-
WSKI, Prepositus & Offic:
Gen: Crac.

XVII - 2643 - II

PANV NAD PANY,

NIEOGARNIONEMV, WIECZNEMV,
WSZECHMOCNEMV,

TWORCY NIEBA, ZIEMIE,
SPRAWCY WSZEGO SWIATA,
DAWCY WSZECO PRAWA,

NA YWYZSZEMV WODZOWI PANV,
HWWCOW NIEBIESKICH, ZIEMSKICH
NAYSPRAWIEDLIWSZEMV PLAY-
CY ZASLVG,

NAYPEWNIYSZEMV W SPRAWIEDLI-
WOSCI PROWIZOROWI WSZELKIM
WOYSKOM PROVIANTOW.

BOGV OYCV, SYNOWI, YDVCHO-
WI SWIETEMV,

Te mała praca offiáruie pokornie,

Niegodne iego stworzenie.

⓪

Powage, Kredyt, Pożytek supplikuiac.

ROZDZIAŁY.

1. **I** Eżeli osobom Żołnierskim y Świeckim ludziom w dobrach Kościelnych iako władza należy, aby w nich roskazowali, podatki, Łanowe, y Stący iakiekolwiek.

2. Jeżeli ma być zachowany zwyczaj w wybieraniu Stący z dobr Duchownych.

3. Dobrá Duchowne nie są dobrá Rzeczypospolitey.

4. Iako ci ktorzyńá Dobrá Kościelne náiezdziá, y z nich zakazáne Stący wybieráia, nie mogą być bez nagrody ukrzywdzonym, y przez ktoregokolwiek Káptána rozgrzeszeni.

5. Iż PP. Żołnierze, y wszystkie świeckie Chrześciánskie Osoby, Kánonow powinni słuchać.

6. Co zá przyczyny są otoczych náádzdow Dobr Duchownych, y błędow wyzey objaśnionych.

DO MILEGO Y ŁASKAWEGO CZYTELNIKA.

Słá sie Nledykow / y inšego stanu ludzi znáyduie /
co sá tego rozumienia / iž zástárzále choroby / y zle
nalogi / bárzo trudná / á snadž niepodobná leczyć y zno-
sić. R dla tego oni chorych / choćby ich mógli ráutowác/
leczyć / y zdrowie zwałone nápráwic / opuščzáia; Ci
záš / lubo sá ná vrzedách / áby škodliwe nálogi / ábo abu-
sus znošone; á dobre obyčzáie wprowadzone byly /
częšcia iáko y oni desperácyá zwiędzieni / częšcia práca
okólo tego / y niepodobieństwem vstrášení / zániedby-
wáig. Dla tego obledliwego rozumienia / á snadž les-
ništwá ábo niedbálištwá / y wštydu godney boiážni /
wiele chorych vmiera / y w nálogách niekárnošcia
šwierdzonych ludzi z dušš wiecznym zátráceniem / á
Kzczypospolitey niebespieczeńštwem / y wielká niesta-
wá ginie. Niebespieczeńštwo bowiem dla niekárno-
šci y niespráwiedliwošci / iáko nižey wyrozumieš /
náđ káždym Kroleštwem wiš / y zle obyčzáie / v po-
štronných nie dobrá sláwe przynošá. Wiele tu v nas-
w Koronie Polškiey abusus, y zlych / przeciwko prá-
wom / obyčzáiom / ábo nálogow rospuščzonych / znáy-
dzieš / ktore częštym nápominániem / y nieprzyštoyno-
šci obidáñniem / przy surowym karániu pohámowác /
y škutecznie zniešć mogláby zwierzchnošć. Lecz nie-
ktorych in magistratu bedacych / co to leczyć powinni /
róžne respekty / iáko powinowáctwá / przyiážni / wiel-
kich šamily potegá / boiážñ / vpominki / lákomštwo /

zaniedbana pobożność / niekárność / nieumiejetność / y
nieślawnie niedbálstwo / w swowolnych ludziach / prze-
wrotne obyczáie mnożá y krzewia. Owa inordinati fa-
uores, ábo ráczey abusus abusiones fouent. Do przedsie-
wzięcia nášego inſe opuſciwſzy Œolnierſkie abusus w
Stácyách bárzo nieſluſnych / iákie z dobr koſcielnych /
bez żadnego reſpektu pobożności y boiázi Bożey brác
zwykli / chcemy wkazác / ná heſć Kozdſjalow / dla ſná-
dnieyſzego objaſnienia prawdy / te máta Kiazeczke roz-
dzieliwſzy y ſpisa wſzy. Przez ktore trociuzientko / tóg ſie
dowodzi / że w Dobrách Koſcielnych PP. Œolnierzom
áni żadnemu z ſwieckich oſob żadna nie ſłuży iurifdictio,
y z wyczáiem zlym / ná iákim ſie ſádza / nie może być ſwier-
dzona: bo koſcielne dobrá nie podlegáia Rzeczypoſpoli-
tey / áni żadney władzy ſwieckiey. Iſe od Káplánow
proſtych / nie moga być wzgledem takowey nieſpráwie-
dliwości w dobrách Duchownych popelnioney / bez do-
ſycuczynienia wkrzywdzonym rozgrzeſzeni. Wzgledem
czego / y innych wſelkich powinności Chrzeſcíanſkich
podlegáia Kánonom s. y klatwámi ſie wiáza / ktorými
oni / iáko by nie byli Kátholikámi / ále Heretykámi gáro-
dza / y z ich obowiaſtku obledlíwie chcieli by wolnymi zo-
ſtawác / przeciw ártýkulowi wiáry powſechney. Wic-
co zá przyczyny tych wyciagánia ſtácy / przeciwko wſel-
kiey ſluſności ná przeſtrogę nápiſály ſie / y objaſniely /
nie tylko PP. Œolnierzom / ále y drugim ſtanu ſwieckie-
go / z krotkim á iáſnym dowodem y objaſnieniem ſprá-
wiedliwości s. y pobożności / iáka P. Bogu / Tworcy /
Odkupicielowi ſwemu / y dawcy dobr wſelákich káždy
z nas powinien. Bedzie podobno chciał kto te náſe má-
ta pra-

Ia praca ganić / że prosta / slowy nie wydmownymi / y że
nie z okolicznością z daleką subtelnie / tylko w brod / Bezce-
rze prowadzi sie traktat / y że snadź záwásnia sie y exacer-
buia bázniey / co tego zlego winni ludzie / á popráwic sie
nie beda chcieli / bo takowi w zátkamiatosci ná křtalt vo-
pornego Pharáonowego serca zostawác zwykli. Jz ie-
dnáť prosta iest / á iedná prawda / nie potrzeba oney wy-
tworna mowa okrásy czynic. Gdyž y Pismo s. stareg y
nowego Zakonu / choc stylo simplici, wielkie iednáť w
sobie táiemnice zámyka / bez ktorego dowodu / y práwá
pospolitego / z swego wymyslu / nie w tym pismie nie ma-
my. Zaczym w czym tákowych Pismo s. strofuie / iuž to
nie ma nikogo ná stan Duchowny záostrzác / y bázniey
wasnie / tylko ten co czego iest winien / musialby iie ná
sámego P. Boga (quod ablit) gniewác / křtozby ták owe
wyrofi / w Pismie s. y práwá przez zwierzchnosc ná te
zdzierstwa y niespráwiedliwosc wydat. Jezeli záś w
niezbožności swey zátkamiáli zostána / y tey przestrodze
sprzeciwiác sie vpornie beda; á nie popráwia sie / sámí so-
bie winni beda: bo pewne zátrácenie duš swoich odnio-
niosa. Dobrzy iednáť y pobožnosť przy spráwiedliwosci
miluacy ludzie / w swych s. cnotách vtwierdzeni zostá-
na. Mlodz przy tym bázna czytáiac / przewrotne bledy
baczac / informowác siemože / y ná potym ták owey nie-
zbožności wystrzegác; choc tylko ieden y drugi czlowiek
z tego pisma požytek odniesie / dosyc nam ná tym bedzie:
bo nie tylko dla wšytkich / ale y dla dwu / y iednego / ná
křzyžu lotrá Chrystus Jezus smierć podial. Jezeli tež tá
praca nášá / w žádnym czlowieku nie spráwieláby po-
práwy / táť nas s. Augustyn broni / pišac o Chrystusie

Pánie

Panie/ *lib. 1. con. Crescent. c. 8.* Quid IESVS Iudæos, Pharisæos, Saducæos, non solùm minimè credituros, verum etiam maximè contradicturos, & persecuturos eum, tam multa locutus est? Et sicut malignus suasor peccati, etiam si non persuaserit, meritò poenam deceptionis incurrit, ita fidelis iustitiæ prædicator, etiam si ab hominib⁹ respuitur, absit, vt apud Deum sui officij mercede fraudetur. **X**
sam Pan prawdã przedwieczna w Ewãgeliey wezy /
Matt. 10. v. 12. Cùm ingressi fueritis, dicite pax huic domui, si digni fuerint, qui ibi sunt, requiescet super eos pax vestra, sin minus, ad vos reuertetur. **P**
ieknie o tym y s. Bernard 4. de Considerat. napisal: Fac tu quod tuũ est, nam Deus quod suum est, curabit; planta, riga, & tuas expleuisti partes, sanè incrementum vbi voluerit dabit Deus, vbi forte noluerit, tibi deperit nihil. Medici est medicamenta adhibere, non est in manu medici semper releuetur vt ager, en plaga tibi incumbit, cum eam curam exigēs non curationem. **T**
ey v P. Bogã przyslugi/ nie ma nam
æquus cenfor zazdrościc/ do ktorey nas dwie rzeczy/przy wielkim żalu pobudzily. Pierwsza wżgardã Bogã nã
Bego/ y slug iego/ ktorego bona impiẽ diripiuntur, membraq; illius fideles Christiani crudeliter opprimuntur.
Druaga/ iż dla tey niezbożności pp. Solnierze / y drugie osoby swieckie/ nã wieczne potepienie zãrabiaia y gina.
Jesli tedy te przestrogi/ w ktorych życzylbym / aby sie iã
ko w zwierciedle przyrzeli nie pomoga sobie / sãmi nies
prãwi zostãna. **M**y przecie od Chrystusa prace nãsey
dobrym affektem podietey / co Oyczyzny y brãciey zdro
wia szukamy/ oczeiwãc z miłosierdzia iegã s. bedziemy/
ktorey ty lãstãwy czytelniku z pożytkiem chciey w lãsce
Bożey żãżyć/ iãkciemy z sercã życzemy. O Stã-

O Stácyách do PP. Zołnierzow krotka przemowá.

STan Rycerski miał zámwse swoię wielka pochwałę, iáko
zá Pogánstwá, tak czásow Chrześciańskich. Przez
dzielnośc bowiem, meštwo y zyczliwośc rycerska z woli Bo-
żey oboiego czásu Monárchowie, iedni Pánstwá posiadáli, y
y dlugo im pánowali, drudzy zaś one prędko tráciłi. Ro-
znośc iednák Pogánskich Zołnierzow od Chrześciańskiego
Rycerstwá, wielka się znáyduie. Bo oni v Páná Bogá, kto-
rego nie ználi, żadney mieć zastugi nie mogli, iáka Chrześci-
áński Zołnierz mieć może. Oni bowiem Pánom swym, ábo
sámey Oyczyźnie przystugowali się, y zá one wojenne nie-
wczásy, sámę tylko płaca żotnierska, z iáka doczesna kon-
tentácyá w honorách przy stawie odnošili. Ci zaś Chrze-
šciańscy, nie tylko v Pánow swych, Cesárzow, Krolow, Xia-
żat v Rzeczypospolitych przystuge swá máia, ále y sáмого
Páná Bogá przy niešmiertelney stawie, nieošácowána od-
płatę odnieśc zámwse mogą, gdy ná tey funkcyej przystoynie,
pobożnie, y według praw Chrześciańskich spráwować się bę-
da; wiáry šwiętey Chrześciańskiey prawdziwey Kátholi-
ckiey, Košciotow, Káptánow, Stug páńskich, Krolow, Pá-
now swych powagi, y pokoiu pospolitego, Oyczyzny, Bráćiy,
Zon, Dziaitek, Máiętnošci, obywatelow swych od nieprzy-
iáciot broniac, nikogo z swoich przeciwnko przyrodzonemu
práwu, nie škodzac, nie opprymuiac, nie bijac, nie gwałtem
nie biorac, nie wymušđiac ábo wyćiskáiac, ále się žołdem
podług náuki Ianá š. od Rzeczyposp. náznáczzonego konten-
tuiac, á w postušeństwie y kárnošci, bez konfederácyey cále
B
zostáiac.

zostaiac. Z takowemi cnotami Zolnierze pewne z nieprzy-
iaciot od P. Bogá z zwyciestwá, požadane bto gosláwienstwá,
tak w osobách, iáko y w potomkách swych nie omclnie odnosza.
Y gdy ktory z woli Bożey ná tey woienney wstudze polęże, mę-
czeńska koronę w niebie odbiera. Ktorzy zaś inssa intencya
ná wojnę ida, nie dla obrony wiary, y záttrzymánia chwaty
Bożey, y Kościotow iego s. Páná, y Oyczyzney catości, ale dla
takomistwá, żeby się z zdzierstwá z bogácić, dla zbytkow, tu-
piestwá, w bogich utrapienia: takowi ani slawy, ani podzięko-
wánia záprawdę niegodni, y od P. Bogá táski, blogosláwienst-
wá, y požadanego zwyciestwá, trudno się spodziewác máia.
Snadz o tych powinnoścích, nie wssytko dzisieysze Polskie
Zolnierstwo, choć wssyscy Chrześciánskie cnoty umieć y one
zachowác powinni; iákoby do tych czasow nie wiedziáto, bo
w nie^o oppressyey wbstwá, w wyciaganiu stácy niestusnych,
przy wielkicy wzgárdzie Bożey, z wymá chwaty iego s. iáko
niżey wyrozumieś miary nie byto. Y przeto temu zacnemu
stanowi, ktory iákási nieostrożnościa, przy swoich mniemá-
nych prátenisyách wielce P. Bogá z tey miary obraża, sum-
nienie záwodzi, á przy tym Krolestwu wssytkiemu, Oyczy-
źnie swey ná przeklęctwá y nieszczęście zárabia, z Chrze-
ściánskiey miłości ku niemu; bárzo potrzebna rzecz o tych
Stácyách pewne przestrogi rozumielismy nápisác, y krotko
wkdzáć, iż ná nie nie máś stusności ani práwá. Pewni tego
będac, że prosta prawdá będzie miátá z przystoyna wdzię-
cznościa w bacznym miejscu, y nie pierwey gánić będą, áż
wssytko wważnie y rozmyslnie przeczytáia, o co Ich Mái
wssytkich pilnie żadamy.

O Stàcyàch w Dobràch Ducho- wnych,

R O Z D Z I A L I.

*Iezeli osobom Zolnierskim y świeckim ludziom w dobràch Kościelnych iàka władza należy, aby w nich roskàzowali, podatki, Lanowe, y Stàcye iàkiekolwiek wy-
ciągàiac.*

Sładza dwoiàka iest / iàka sie ten świat oso-
bliwie spràwuje / iednà Duchowna Biskupow / à dru-
ga świecka Krolow. c. duo sunt. dist. 96. obiedwie
od Pàna Boga zwierzchności postanowione; nadàne /
iàko s. Pàwel wzy ad Rom. 13. ver. 1. Omnis anima potestati-
bus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi à Deo,
qua autem sunt à Deo, ordinatae sunt. Itaq; qui resistit potesta-
ti, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damna-
tionem acquirunt. Tym zacnieysza powaga Duchowna / iz tey
sàmej niebieskich tàmennic y Kościelnych poddany sà sunek / dla kto-
rych nie tylko Chrześcìanin kàzdy / ale y sàmi Krolowie y Cesàrze /
do kolan Kàptànskich głow y swe pokornie schylàia. eodem c. duo
sunt. Àże do dobrego Kościelnych rzeczy zatrzymània rzadu / sàmi
tylko Biskupi należa / objaśni to Kànon s. Apostolow Can. 39.
ktory tak mowi : Omnium rerum Ecclesiasticarum curam Epi-
scopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectore Deo. Do rzec-
zy Kościelnych nie tylko osoby Duchowne / Kościoty / naczynia
świète / ochedostwà / àle y Szpitale / Seminàrya / Kollegia / y
wshelkie miejsca pobożne / y dobrà ich dziedzicze ktorekolwiek z mi-
łosci ku Pànu Bogu / nà wżynienie dosyc za grzechy swoje nà po-
mnożenie chwaly Bożej / y podpora Kościotà Chrystusowego o-

blubienice iego pobożni fundatorowie światobliwie nādali; nale-
żec mǎia wedle praw / Przywileiow / Cesarzow / Krolow / Kiazat
Szláchy / y roznego ludzi świeckich stanu. Obiǎsnia to Kanon
Caus. 1 2. q. 2. c. 3. Nulli liceat ignorare, omne quod Domino
consecratur, siue fuerit homo, siue animal, siue ager, vel quic-
quid semel fuerit consecratum, sanctum, Sanctorum Domino
erit, & ad ius pertinebit sacerdotum. Propter quod inexcusa-
bilis erit omnis, qui a Domino & Ecclesia cui competunt aufert,
vastat, inuadit, vel eripit, & vsq; ad emendationem, Ecclesieq;
satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur, & si emendare noluerit,
excommunicetur. Et caus. eadem q. 2. c. 1. Qui Christi pecu-
nias & Ecclesie aufert, fraudat & rapit vt homicida, in conspectu
iudicis reputabitur. Jest takowych Kanonow w prawie Ducho-
wnym niemǎto / ktore sie dla krotkości opuścizala. Lecz z tych dwu
iǎśnie y dostatecznie sie pokaznie / iz co raz Pǎnu Bogu oddano /
tego jest Chrystus Pǎnem / iǎko mowi Innocentius Papież ad Cap-
cum super. n. 3. de caus. poss. & propr. Christus est Domi-
nus bonorum Ecclesiasticorum. A takie dobra in iure nazywǎia
sǎ Patrimonium Christi. c. cum ex eo 34. de elect. lib. 6. o kto-
rych Concil. Aquisgr. cap. 1 i 6. tak mowi: Rzeczy kościelne, sǎluby
sǎ wiernych, okupy grzechow y Oyczyznǎ ubogich. Wierni ǎbowiem
sǎcǎliwoscǎ wiǎry y miłosćciǎ Chrystusowa zapaleni dla dusi swoyc
lekarstwa y prǎgniemia niebieskiey Oyczyzny / swoimi wlasnymi do-
stǎckami / s. Kościol nadali bogǎcili; ǎby studzy Chrystusowi Du-
chowne osoby z nich wychowanǎie mieli; y Kościoly ozdoba / zebra-
cy pociecha y ratunek / y wieźniowie podlug sposobności y moźno-
ści dostatkow / y procentow zbywǎiaczych okup. Z tad tedy iǎwnie
obaczyć moźesz / iz ani Żolnierzowi żadnemu / ani drugim osobom
swieckim / żadna w dobrǎch kościelnych nie nǎleży iurisdicchio, y zǎ-
tym nie gwałtem / ani iǎkim wytwornym dowcipem / y wymyśl-
nym sposobem / nie godzi sie brać / ani przywłaszczǎć z krzywdǎ os-
sob Duchownych / ubostwǎ / y z sǎloda kościelnǎ / y z krzywdǎ wiel-
kǎ pobożnych fundatorow. Obiǎsnia to święte powośechne Con-
cilium Trydentenskie in Can. si quem Clericorum less. 22. c. 11. de
reform. ktory sie od słowa do słowa dla pnestrogi sǎdźcie. Si quem
Clericorum, vel Laicorum, quatenus is dignitate, etiam Im-
periali

periali aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium ra-
 dix cupiditas occupauerit, vt alicuius Ecclesiæ, seu cuiusuis sæ-
 cularis vel regularis beneficij, montium pietatis, aliorumque
 piorum locorum, iurisdictiones, bona, census ac iura, etiam
 feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascun-
 que obuentiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessita-
 tes conuerti debent, per se vel alios, vi vel timore incusso, seu e-
 tiam per suppositas personas Clericorum aut Laicorum, seu qua-
 cunq; arte, aut quocunq; quæsito colore, in proprios vsus
 conuertere, illosque vsurpare præsumpserit, seu impedire, ne
 ab ijs, ad quos iure pertinent percipiantur, is anathemate tam
 diu subiaceat, quàm diu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus,
 & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunq;,
 etiam ex donatione suppositæ personæ peruenerint Ecclesiæ,
 eiusque Administratori, siue beneficiatò integrè restituerit, ac
 deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si
 eiusdem Ecclesiæ Patronus fuerit, etiam iure patronatus vltra
 prædictas poenas, eo ipso priuatus existat. Clericus verò, qui ne-
 fandæ fraudis, & vsurpationis huiusmodi fabricator, seu con-
 sentiens fuerit, eidem poenis subiaceat, necnon quibuscunq;
 beneficijs priuatus sit, & ad quacunq; alia beneficia inhabilis
 efficiatur, & à suorum ordinum executione, etiam post integram
 satisfactionem, & absolutionem sui Ordinarij arbitrio suspen-
 datur. *Oblasnia to y Statuta Prouincialia, Tit. de raptoribus*
lib. 4. fol. 303. & sequent. swiežo przedrukowane. A dobzye
by pp. swieckim przegytac / ieseli sie o zbawieniu dusz swoich ba-
dac y starac chca / co sie tu dla frotkosci nie przepisnie. Obiasnia y
Bulla Cænæ Domini art. 16. & 17. ktora to w sobie ma. Quiuè
 collectas Decimas taleas, præstantias & alia onera Clericis, Præ-
 latis, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum,
 Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bo-
 nis, illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmo-
 di, absq; simili Romani Pontificis speciali & expressa licentia
 imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic
 imposita etiam à spontè dantibus & concedentibus recipiunt,
 nec non qui per se vel alium siue alios, directè vel indirectè præ-

dicta facere, exequi & procurare, aut in eisdem auxilium vel fauorem, aut verbum seu suffragium, palam vel occultè præstare non verentur, cuiusque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi Imperiali aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respub. & alij Potentatus, quicunq; etiã Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus & Terris quoquomodo præsidetes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti, Innouantes Decreta super his per sacros Canones, tam in Lateranensi nouissime celebrato, quam alijs Concilijs generalibus edita, etiam cum censuris & pœnis incis contentis.

Do tegoż onych Cesarzow Chrześcianskich / pod ktorymi wiara prawdziwa osoblive swe pomnozenie brata / stosowaty sie pobożne / ktorych tu kilka niewiadomym przypominac sie zdalo. Jest Honorij & Theodosij Cesarzow taka lex Cod. de Sacrosanct. Eccl. Placet rationabilis consilij tenore perpenso, districta moderatione præscribere, à quibus specialiter necessitatibus singularum urbium Ecclesiæ habeantur immunes. Prima quippe illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia vltibus celestium secretorum dedicata sordidorum munerum face vexentur &c. Si quis contrauerit, post debita vltionis acrimonia, quæ erga sacrilegos vere promenda est, exilio deportationis perpetuo subdatur. Podobne drugie prawá / tamże po tym zaraz napisane. Omni innouatione cessante, vetustatem & Canones pristinos Ecclesiasticos, qui vsq; nunc tenuerunt, etiam per omnes Illyrici prouincias seruandos præcipimus, vt si quid dubietatis emerferit, id oporteat (non absq; scientia viri Reuerendiss: sacrosanctæ legis antistitis Ecclesiæ urbis Constantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogatiua lætatur) conuentui sacerdotali, sanctoque iudicio reseruari. Przypomina to prawo ednowienia / ktore bywaly / giescia za Panow chciwych politycznych / giescia za Heretykow / co kosciol Panski tłumic chcieli / y przeslawowali. Leg te wznowienia / iako ta lex wysey polożona / tak y te / ktore tamże od Justyniana niżej polożone / dwudzy Cesarze Valentinianus & Martianus znieśli / taki wyrok dawszy: Priuilegia quæ generalibus constitutionibus vniuersis sacrosanctis Ecclesijs Orthodoxæ religionis retro Principes præstiterunt, firma & illibata decer-

ta decernimus custodiri. Omnes sanè pragmaticas sanctiones, quæ contra Canones Ecclesiasticos interuentu gratiæ vel ambitionis eliciti sunt, robore suo & firmitate vacuatas cessare præcipimus. Et quia humanitatis nostræ est, egenis prospicere, ac dare operam, vt pauperibus alimenta non desint, salaria etiam, quæ sacrosanctis Ecclesijs in diuersis speciebus de publico hæcenus ministrata sunt, iubemus nunc quoque inconcussa, & à nullo profus imminuta præstari, libertatiq; huic promptissimè perpetuam tribuimus firmitatem. *Podobna bázro temu právou / ze sie in se opužza / Constitutio Fryderyka Wtorego Cesarza znayduie sie / kroza w sobie wolności Duchownych osób y Kościotow niemato zrówiera / počatek iey tytko á teden parágrách / do przedšiewšiecia nášego služacy wozmiemy. Tak te pozyna konstytucya swote:* Ad decus & honorem Imperij, & laudem Romani Principis, nihil omnino magis videtur accedere, quam vt expurgatis quibusdam erroribus, & iniquis quorundam statutis, penitus destitutis de cætero Ecclesia Dei plena quiete vigeat, & securæ gaudeat libertate. Sanè adeò infidelium quorundam & iniustorum iniquitas abundauit, vt non dubitent, contra Apostolicam disciplinam & sacros Canones, statuta sua confingere, contra Ecclesiasticas personas, & Ecclesiæ libertatem. Cum ergo dispositione Diuina fauente nihil velit Ecclesia, quæ nihil debet, præter bonum appetere, quod nobis eodem concursu, & eadem non placet voluntate.

Nos **FRIDERICVS** Romanorum Imperator, & semper Augustus, hac edictali lege irritamus, & irrita nūciamus omnia statuta, & consuetudines, vel Ciuitates vel loca, potestates, Consules, vel quæcunq; aliæ personæ, contra libertatem Ecclesiæ, vel Ecclesiasticas personas edere, vel seruare aduersus Canonicas vel Imperiales sanctiones præsumpserint, & ea de Capitularibus suis mandamus infra duos menses post huius publicationem edicti, penitus aboleri, & si de cætero similia attemptauerint, ipso iure decernimus esse nulla, & eos sua iurisdictione priuatos, superiori protinus applicanda, nec non locum, vbi deinceps talia præsumpta fuerint, banno mille marcarum præcipimus subiacerè. Potestates verò, Consules, Rectores,
Statuarii

Statuarij & Scriptores dictorum Statutorum, necnon & Consi-
liarij locorum ipsorum, qui secundum Statuta vel consuetudi-
nes memoratas iudicauerint, sunt extunc ipso iure infames.
Item nulla potestas vel persona publica vel priuata collectas,
siue exactiones, angarias, vel perangarias Ecclesijs, vel alijs pijs
locis, aut Ecclesiasticis personis imponere, aut inuadere bona
Ecclesiastica præsumat, quodsi fecerint, & requisiti ab Ecclesia
vel ab Imperio emendare contempserint, triplum refundant,
& nihilominus banno Imperiali subiaceant, quod absq; satisfac-
tione debita nullatenus remittatur. Takoweż właśnie konstytu-
cye Karola Czwartego / y Zygmunta Cesarzow / ktore sie troćkości
folguiac nie przepisuta. A te wszystkie Oycowie świeci Papięzowie
Honorius y Bonifacius / y inni przedtym powaga swa Apostolska
we wszystkich artykułach potwierdzili / y po wszystkim Chrzęścián-
stwie wykonywać rozkazali.

Te tedy wszystkie prawa przytożone / y ktorzych sie ieżge wiecey
przypisać zawse może / iásnie pokázują / że iáko ná osoby Ducho-
wne / żadney pp. Żolnierze y świeckie osoby woladze y iurysdykcyej
nie máia / tak y w dobrách kościelnych dziedzictwie Chrystusowym
rościągáć iej nie mogą / y cudzego chlebá wydzieráć sie im nie go-
dzi. Jáko bowiem tey niesprawiedliwości Duchowne y Cesarckie
prawa we wszystkim Chrzęściánstwie zakázują / tak y náse prawo
Koronne wyraźnie broni. Sa słowa Statutu Zygmunta Craco-
uia Anno 1532. in verb. Spirit. fol: 448. Jż dobra Duchowne
nadáne sa osobliwym sposóbem ná pomnożenie y zatrzymanie chwa-
ty Bożey / y ludzi wżonych wychowanie / przez ktorzych wiará Chrze-
ściáncka pomnożenie bierze. Z tego iásnie poznáć / że nie ná zdzier-
stwa y stácy Żolnierskie. Inowu mácie w Statucie Herb. in verb.
Bell. fol. 35. Sed si quæ victualia necessaria ab illis recipientur,
solui debent iuxta Statutum ea de re diu factum. Támże fol 39.
Profectio autem ad bellum fieri debet, iuxta veterem ordinem
& consuetudinem in Statutis descriptum, citra damnum ho-
minum siue spiritualium, siue sæcularium, & solvantur
omnia secundum priuileuia & consuetudines. Támże
fol. 41. & in verb. Stipend. milit. fol. 474. Quilibet au-
tem Præfectus non per substitutum, sed solus per seipsum duce-
re debet

re debet comites seu commilitones suos, tam eundo ad terras
Rusſiæ, quàm inde redeundo; & proſpicere, ne damna fiant
hominibus ſpiritalibus & ſæcularibus, aut eorum ſubditis. Ne-
uè ab illis Stationes exigantur. Quæ damna ſi facta fuerint, ipſe
Præfectus pro illis conuenietur, & ad ſolutionem, reſartionem-
que illorum erit obligatus. *Tegoſ zakonnia w Przywileiu Krola*
W LADISLAWA Jagiellona fol. 334. in verb. Priuilegium.
Znaydzieſz wyraźny ten Paragraph. Item pollicemur, quod nul-
las Stationes ſeu procuraciones, vel deſcensus in Ciuitatibus,
villis & hæreditatibus, Curijs ac prædijs Eccleſiarum Nobilium
& terrigenarum ſuorum faciemus, ſi verò caſualiter neceſſitate
& opportunitate nos cogente ſtationem in bonis, Ciuitatibus,
Caſtris, aut Curijs Eccleſiarum nobilium facere contigerit, ex-
tunc nihil vel vi, vel potentia recipere faciemus, vel quomodo-
libet facere recipi permittemus. Imo quæq; neceſſaria noſtris
pecunijs volumus comparare. *Takoweſz prawo z naydzieſz in ver.*
Stipen. milit. ſupra citato fol. 475. De militibus mercenarijs,
vel nobilitate, ad ſeruitium bellicum proficiſcente, vel inde
redeunte, Capitaneus Exercituum Regni & Palatinus, ſeu Ca-
ſtellani locorum, prouidere debent, ne ſubditis ſpiritalium,
vel ſæcularium aliqua damna vel violentiæ contra Regni Con-
ſtitutiones & Priuilegia inferantur. Et ſi illata fuerint, vt ad ſo-
lutionem & ſatiſfactionem damnorum & iniuriarum illos in-
ferentes compellantur. Te wſyſzkie wozwyz allegowane prawo /
dobrze ebiaſnia Statut ſwiatoſliwy Krola Alexandra, in verb.
Spirit. fol. 456. ktory te w ſobie ma ſluſnoſc y poboźnoſc iako wiel-
kiego Monarchy. Statutum Prouinciæ Gneſneñ. poſitum, ſub
titulo de raptoribus diſponit & ſtatuit, quod ij qui Decimas,
poſſiones, tributa, ac bona mobilia ad Eccleſias, Eccleſiaſtical-
que perſonas, ac eorum ſubditos ſpectantia rapiunt, inuadunt,
occupant, exactionant iniuſte, pignorant, extorquent, vel quo-
uis ſumpto colore grauant, aut in bonis eiſdem notorium dam-
num, aut manifeſtam offenſam inferunt, poſt tres dies (niſi ſa-
tiſfecerint) excommunicationis ſententiam incurrunt ipſo fa-
cto. Godne ſlowa w waźenia tego Statutu iako y inſych praw
wyźey wſpomnionych, ktore teſz to wyrażaia. Quouis ſumpto colore.

To jest. Za wymysłonym iakim praterxem / abo pod iako farbą na
dobrá kościelne naieżdżając / wrdzierając / składki / Lanowe / abo
Strácye dárwać kazac / y w nich rzeczy / względem ciężey iako bydlo /
tonie / sáty zabierając zc. iáwno škoda y obraże gynia. Takim bo
wiem praterxem ná osoby Duchowne y dobrá kościelne następując /
powiadaia. Ze mi abo który z Pánow Hetmánow / abo P. Rot-
mistrz / abo pp. Szafarze Woiewodztwa kazali tu sobie brác stá-
cye / co oni sobie zowia chlebem Żolnierskim / abo powiadaia / że
to darowy zwoygay. O tym zwoygau w rozdziale wtorym cytác
potrzebnie bedziesz. A teraz spytác sie nie zawadzi / kto te dal moc y
władza ktorému z P. Hetmánow / abo Panom Rotmistrzom / abo
Panom Szafarzom / abo innym iakimkolwiek osobom / co to sobie
przywlaszcza / żeby mogli bezpiecznym sumnieniem w dziedzie-
twie y Oycyźnie Chrystusowey rozkazowác / podatkí dawác / pod-
dane bić / y wyrobit zrak ich wyiadać / brác / y sobie przywlaszczac
Nie dal iey pewnie Chrystus / bo kościoła swego / ani rzadu w nim /
y w dobrách swych żadnemu z Hetmánow ná świecie / Rotmi-
strzow / Szafarzow / abo iakimkolwiek ich przezwiśkiem nazowiesz
nie poruzyt / tylko Piotrowi świetemu / y tego nannestnikom / Bis-
kupom / y innym Prálatom / iako sie pokazalo y z Kanonów s. A-
postolow wzwyż polozonego / y dekretow Papieżow s. Kterzy te
władza po s. Piérze porzadnie następuiać / od Pana Boga biora /
pokazme / y niżej pokaze. Nie dalo powosieczne Chrześcianskie prá-
wo / ktore od onych wielkich Monárchow / Cesarzow / y Krolow /
zá poznaníem prawdzitwey wiary / przy żarliwey pobożności pocz-
tek swoy wzięto. Nie dalo powosieczne Concilium Trydentkie /
ktore takowe w dobrách kościelnych zdierece wykliná / y wyklináć
kaze Capitulo allegato. Si quem Clericorum y innymi Kanonami
y dekretami świetemi / tego iásnie zabránia. Nie dala tey mocy /
y sáma Stolica Apostolska osobnym iakim právem / y owšem tego
in Bulla Cænæ Domini iakos cytál broni / y co sie tego waża / w
Klatwe w rozgrzeszeniu sámej Stolice Apostolskiej należąca podać.
Nie daly tego náwet ani Koronne Statucá / y owšem iako sie v-
kazalo tey niesprawiedliwosci wyraźnie zakázua. Dalo wprawdzie
Koronne práwo moc / Ich Mciom Panom Hetmánom droge ro-
tom prosta / y noclegi naznaczyć / dla tego osobliwie / aby przedzey
w proft

w prost idac / woyska sie na miejsce naznaczone bez wtrapienia led
dnat ubostwa sciagaly / y zeby dla przypadkow y niebespieczenstwa
oddalenia / gdzieby iakie nagle pod Gas ciagnienia na Rzeczpospolita
przypadło wiedzeli / tedy ktorey Krotki mieliby przez postance sukac.
Leg aby sie lupiestwem po dobrach kościelnych bawili / zadne tego
prawo y przystoynosc nie pozwala / bo dosyc ma na tym Rycerski
glowiek / i ma od Wyżyny placac y zold swoy / z ktore^o zyc powinien.
Sita cnych Synow Korony tey / co tez Rzeczpospolitey wygod
nie słuza / iezdza / sumpt toza ; A przecie te sprawiedliwosc / y przy
stoynosc zachowuia / i w zadnych goscinach / y noclegach / ni
gdzie nie kasa sobie stacy skladac. Ale kto podobno rzeze / ze owo
wspomnione prawo stare jest / y ktore nie bylo w uzywaniu / bozwy
Gay darony / ze Zolnierz biega zawse y krazy / nie prosta droga idac
po matenosciach kościelnych / klasztornych / spiecalnych / zadnych
nie opuszczac / y czyni co mu sie podoba / a iako Dawid s. mowi:
Persequitur hominem inopem & mendicum, & compunctum
corde mortificare. Et diligit maledictionem, & veniet ei, & no
luit benedictionem; & elongabitur ab eo, dlategoż sie ten ma
przeklety obyczay zachowac. O tym obyczaju niżej sie napisze: A
stare prawo / iż do Ewangeliey s. sprawiedliwosci / pobożności przy
rodzonego / y wshytkiego Chryścianstwa prawa stosuje sie / nigdy
nie traciło powagi swoiey / ani tracic moze / choć zlosc ludzka przes
cino niemu grzeszyc nie przestawa. Stare bowiem prawo Boze De
calogus nazwane / a przecie choć tego zli ludzie nie zachowuia / ma
iednak powage swoia / y miec bedzie / iako przyrodzone prawo do
konzienia swiata. Jest to przyrodzone prawo od samego P. Bo
ga / w sercach ludzkich wshcepione / podane y objaśnione / ktorego
sie odmieniac nie godzi / aby kazdy na swym przestawal / cudzey rzes
zy nie posadal / ani oney sobie przywlaszczal. A wrodzona to kazde
mu / iż tedy ieden drugiemu iakie bezprawie czyni / wtrzywdzony
na to boleć musi. Niktosć abowiem z tey miary wshcerbek odnosi
blizniego (ktorego iako sam siebie kazdy z nas podlug wyroku Bo
skiego milowac powinien) tedy iaka niesprawiedliwosc cierpi. A
tak sie mamy wshyscy zachowac / iż z tego sobie nie zyczys / tegodnu
giemu nie czyn. Dla tego Chrystus Pan mowi: Mat: 7. v. 12.
Omnia quaecunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos fa-

cite illis, hæc est enim lex & Propheta. Tá powſzechney ſpráwie-
dlivoſci iſtota / tego y ſámi Pogánie wzyli / y cnote ſpráwiedliwo-
ſci opifałi: aby co komu należy oddawáno byto. A to oddawanie /
nie tylko ſie rozumie cudzey rzezy nieſłuſnie zabránye całe powroce-
nie / ábo zá nie rzetelne wkontentowanie; ále teſz zachowanie / y zá-
trzymanie káżdego przy práwie ſwoim. Byłyc iakieſ z poduſzgenia
alterius religionis, y niechetnych ſtanowi Duchownemu ludzi pre-
iudicioſa Conſtitutiones o tych cieżarach. Ale te y dla proteſtacy
zachodzacych / y dla ſamey nieſpráwiedliwoſci / gdy ſie nimi immu-
nitate Eccleſiaſtica Priuilegia, y dawne pobożne ſtatuta / á ná-
wet y ſamo práwo przyrodzone gwałciło / ſtać gruntownie nie mo-
gły. A przetoż ná przypomnienie tegoż práwa przyrodzonego / y in-
ſzych dawnych / ktorzych iuż PP. Żolnierze zápomnieli / y iakoby ſie
przeciw przykázaniu Pániſkiemu ſprzyſiegli / ſtánely dwie ſwiato-
bliwe Konſtytucye. Jedná podczas ſzczéſliwey Koronacyey Krolá
J. M. WLADISLAWA Czwartego / Wielkiego Monárchy /
y oſobliwych cnot / á nieſmiertelney ſlawy godnych przeważnych
dżitow Pána / in Anno 1633. ktora artykuly / Konſtytucye woien-
ne wſytek w Konſtytucyách Annorum 1590. 1593. 1609. 1620.
á oſobliwie / 1626. y 1628. de diſciplina militari uchwalone / y
pany w nich opifałe in toto reſſumme; Druga zá rok przſtego
1635. o tych niezbożnych zdzierſtwách / y wlozegách żołnierſkich /
aby ich poprzestáli / á ná błogoſlawienſtwo y ſzczéſcie ſobie y Rzeczy-
poſpolitey / y Wyżyznie ſwey / w Pána Boga wárabiali; ſlawe teſz
dobra tego cnego narodu / ktora w wſech poſtronnych przedtym
kwitnałá náprawili / bo one ta nieſpráwiedliwoſcia / y zdzierſtwy
bárzo zeſpecili; y tym poſtepkem ieſtże ſie wiecey ſpeci / iż wielka
niewdzięcznoſć przeciwko ſwoim Wycom Duchownym oſwiadcza-
ia / od ktorzych / wiare ſwieta Chrzeſciánſka odnieſli / y ratunki du-
ſzne w modlitwach y oſiárách / w adminiſtracyey Sakramentow /
wiec teſz y rożne uſlugi / á przy tym y ſubſidia domow Szlábeckich
ná doſcátkách zeſtlych odnoſa. Alec y ná te Konſtytucye / iakoby
rebelles y niepoſluſni Rzeczypoſpolitey / Krolowi J. M. ci y Pánu
Bogu / od ktorego / iako od ſwego poczátku tá ſpráwiedliwoſć po-
ſta / nie nie dbaia / bez wważenia / iż iako kożde / tak y to cne Krole-
ſtwo ſpráwiedliwoſcia kwitnac zátrzymane być ma. Gdýz re-
gnum

gnum à gente in gentem transfertur, propter iniusticias & iniurias, & contumelias, & aduersos dolos. Ecclesiast: 10. v. 8. Coby miata mieć Oyczyzna, y Reáciot s. 3 Pánow żołnierzow, iak to z synow swoych, y slug pienieźnych obrone / poćieche / vsługe, y wdzieczność / to wciś / przesładowanie / bicia / wtrapienia / gwaltu w gionkach swoych odnośi. Tak sie spráwuia / iakoby w ziemi nieprzyacielskiej byli. Wspomináia poważni Hystorykowie list Aurelij Imperatoris, iak piśat do Żetmána y Woysk swoich, w Pánstwách wschodnich bedacych, ktorego te sa własne słowa: *Iesli żywot y táskę moię zachowác chcecie, żaden się niech nie wáży cudzego kurczęciá wziác, ani owce, ani zboża, ani winá, ani oleiu, ani soli, ani drev, niech się káždy żołnierz zódem swym kontentuje, z łupow nieprzyacielskich nábywác dóstatkow, á nie z pláczu, y też przyaciót smych żyć mácie. W gospodách niech káždy wczćiwie się spráwuie, ktoby się wádzit, niech będzie bit. Jezeli te spráwiedliwość pogánin zachována poboźnie mieć chciał, á iakó wiecey poboźniey y swiatobliwicy one zachowywác Chrześciánie powinni? A żebyś nie rozumiał że to tylko słowa były / żołnierz swowolny / á chcíwy tak iakó y teraz masz przyklad apud Marcum Scaurum / ktory piśe o takiey skromności Woyská Rzymkiego / iż choć sie bylo trafilo wśytkiemu woysku obozem stanác / przy iednym drzewie owocu dobrego pelnym / názáwierz ruszyło sie z obozu woysko / w cále drzewo z owocem zostáwiośy. O by sie ten Scriptor przypátrzył dżisieysiemu nierządowi / y nierostydliwoey złości żołnierskiej / á wielkiej njedyskrecyey / & barbaris moribus, bázoby sie zádziwić musiał. Czego bowiem konni nie spásie / nie dopiie w bezce napoju / bezce posiege / nie moze doieść / abo wypić v chłoplá náleżionego mleká / ostatek z gárnцем o ziemi wderzy / Oczy to náśe wdziały we wśi Grzebienna názwáney / gdyśmy ná pospolite ruszenie iáchali / y gdzie indziej potym barzo gęstych rázow. A teraz sie káždy nápatrzyć moze po Koronie w mnaśtách Krolewskich y Duchownych / okien y piecow potlugzonych / przez Żolnierzá do Prus y z Prus idacego. Jezze bowiem tego vbodzy ludzie dorad nápráwić nie mogli. O Niderlándskiego żołnierzá ćwizeniu powśechnie teraz rozumienie / y sławá że w swych rycerskich dżitách dyscyplina miedzy inszymi tym Gásem przodkuje. Czemusmy sie y sám przypátrzyli bedac w Ho-*

Iändyey / pod czas gdy Maurycy Książę Wrániey á Zetmán / w tych
tam stanow Phárnáphelá praśidentem consilij statuum, dla pe-
toney zdrady / iáka mu bylo zadano / poimáć musiał / dla wieśfego
miast / y tych tam Prowinciy bezpieczeniśwá / y buntora / y mieśca-
ninom zábieżenia między pospolśtwem / y iákiey zdrady przyczynił
woyśt y praśidia, ták iż bylo po miáścach sobie nie odleglych kílka-
naście tyśiecy. Táka skromność / wgcíwość / kate / porzadek poba-
zylśimy / wśytkie te tam Prowincye / iáko peregrinantes lustruac /
śe mogli káždy z nas cudzoziemiec iáwnie á bezpiecnie ná garści pie-
niadze nośić. Żadnego z nas po drogách nie śárpano / komi nie bra-
no / ścymárktu ná dobre náśe suknie za złe nie czyneno / w gumnách
cudzych śwówolnie nie mtocono / pieniędzy / śtáciy / podwod da-
wáć sobie nie kázano / iáko śie to wśytko w nas bez dyskrecyey y kary /
y ná wgcíwe respektu tanquam apud barbaros dzieie; z grośá ono
śolnierśwo żyło. Táka tedy wgcíwości / sprawiedliwości / y przy-
śtoyności powagá bytá. Ktora záprawde wieśfaby w nas miátá śie
znaydowáć między Synami tey cney Korony / co śie zacnie / y w ob-
na Śzláchtá rodza / y tákie im niewolnicze Tyráńskie y Chryściáń-
skie śpráwy y pośtepkí namniemy nie náleża. Wrodzona wśpániałość
Śzláchecka Polśka / ktora śie nie tylko Książecym ánimuśom / ale
śnadź y Krolewśkim rowna / miátaby śie tákowymi nieprzyśtoyno-
ściámi brzydzić. Bo ázali to przyśtoyność Bogu oddáne máietno-
ści náieśdźáć? bez żadnego práwá / iáko by w nieprzyiácielśkich sobie
rośkázowáć? mimo placa y śold / ktory od Rzeczypospolitey z cież-
kich podatkow máia / drugi śold y śetny / przez gwalt z lanowego /
z śtáciy / z nieznosnym wbośtwá utrapieniem (ktore do Páná Boga
o pomśte wotá) po Polśce śie iáko Cygáni wlozác / y krazác wy-
ciśkác? ázabyś takowego ślugi / coby sobie ná śuchedni y wymo-
żona placa / cośkolwiek z twoiey máietności gwalttem brat / choć
by takowych ráciy zażywał (iákiemí pp. Śolnierze zdzierśtwá śwe
nie wważnie / y nie śufśnie okrywáć zwytki / że im śold ná konie y ná
cysteunki / bá y ná zbytki wyśtárczyć nie mogá) iż mu teź śuchych dni
ná bory / ná kośule / ná pracke y ná gorzatkę nie eśtálo / nie dáł obie-
śić? śtudze to nie przyśtoi / á Gemuś to sobie zá przyśtoyność pozys-
taś? ázali y to przyśtoyność Śzláhcicowi Polśkiemu / przeciw Pa-
nu y Oycyźnie máćce śwey / co cie zrodziłá / wychowáłá / wielkiemí
przerogá

prærogatywami / bunt y konfederacye podnosić? Żalibyś to od
Syna swego / y slugi reſodaynego wdziedzic nie przyjmował / gdyby
cie z maistoſci wozut / alimenta odiał / a deſpektem karmil? mie
dzy zdzierstwem a kradzieżą tą ſie rożność náyduie / kradzież iest /
gdy kto ſkrycie / abo potajemnie cudzą rzecz bierze / bez woli oney
rzeczy Pana. Zdzierstwo zaś tym iest od kradzieży rożne / gdy kto
rzecz cudzą / tu; nie potajemnie / ale iawnie gwałtem bierze. **O**
Gym s. Augustyn tak piſze. Pænale est, occultè auferre, multo ma
ioris pænæ est, viſibiliter eripere, auferre ergo nolenti ſiue oc
culte, ſiue palam habet præceptum ſuum, Furti enim nomine in
telligitur, omnis illicita vſurpatio rei alienæ. Non enim rapi
nam permisit, qui furtum prohibuit. Sed utique furti nomine
in lege veteris testamenti, & rapinam intelligi voluit, à parte e
nim totum ſignificauit, quidquid illicitè rerum proximi aufer
tur. Tenże s. Doktor nà in ſym mieyſcu mowi: Si in ignem mitti
tur, qui non dedit rem propriam, vbi putas mittendus erit, qui
inuaſit alienam? ſi cum Diabolo ardet, qui nudum non veſtuit,
vbi putas arſurus eſt qui expoliauit? Zdzierstwo to / gdy Żolnierz
mimo ſwoy żeto gwałtem co bierze. Stucháy co daley tenże s. Au
guſtyn piſze / in lib. de verb. Domini, tract. 19. Militare non eſt
peccatum, ſed propter prædam militare, peccatum eſt, nec
Rempubicam gerere criminofum eſt, ſed ideò gerere Rempu
blicam vt rem familiarem augeas, videtur eſſe damnabile. Pro
pterea enim providentia quadam militantibus ſunt ſtipendia
conſtituta, ne dum ſumptus quaritur, prædo graſſetur. **Wyra**
ſnie y nà drugim mieyſcu tenże s. Doktor mowi: Quicumque ſibi
ſtipendia publicè decreta conſequitur, ſi amplius quarit, tan
quam calumniator, & percuffor Ioannis ſententia condemna
tur. Riedy bowiem Chrzeſt pokuty Jan s. opowiadał / a Żolnierze
do niego przyſli / y coby też zynić mieli / aby zbawienie odnieſli /
dopytywali ſie. Takowa im dal od Pana Boga nauka; Neminem
concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipen
dijs veſtris. Luc. 3. v. 14. Jeżeli nie wierzyſ Augustynowi s. dayſe
wiære drugiemu s. Doktorowi Hieronimowi / co piſze do Nepotia
nà: Amico quidpiam rapere frutum eſt, Eccleſiam fraudare, ſa
crilegium eſt, accepiffe quod pauperibus erogandum ſit, & e
ſurien-

furientibus plurimis, vel cautum esse velle, vel timidum, aut
 quod aperitissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, Omnium
 prædonum crudelitatem superat. Kiedy Konstancyus Uryanis
 Cesarz / z nienawiści przeciwko Biskupom / osobom Duchownym /
 y Wierze prawdziwey tyrannizował / s. Hilaryus Biskup Piskawoy
 tak do niego pisze: Contra Deum pugnas, contra Ecclesiam sæ-
 uis, Sanctos persequeris, prædicatores Christi odis, religionem
 tollis, Tyrannus, non iam humanarum sed Diuinarum &c. re-
 putaris, Christianum te mentiris, Christi nouus hostis es &c.
 Bierzoby sie dobrze każdemu z Panow Żołnierzow porachować z
 summieniem, ktorzy sie za dobre Chryściani y Katholiki pożytaia
 iezeli z tych tytulow Konstantyusowi danych, ktorzykolwiek abo też
 oraz y w sbytkie na ktorego napadna / gdy pilnie pomysli / iezeli nie
 walczy z Bogiem / gdy dobra iemu na chwale oddane nalezdza y lu-
 pi; iezeli śś. nie przesladuie w pospolstwie ubogich / gdy gwałtem
 ich wolafność bierze, iezeli y slug Chrystusowych Kapitanow w nies-
 nawiści nie ma / co ich popami krzazac / chleb y żywność gwałtem
 wyiada; iezeli nie jest Tyrannem / co niewinne chłopti / krewo z nich
 wysysaiac / y sam obuchnie, y bic ciurom niezbożnie kaze; iezeli z tey
 miary nazywać sie słusnie Chryścianinem może / iezeli z tey miary /
 nowym nieprzyjacielem Chrystusowym nie zostawa. Tak bowiem
 przypywileiował Chrystus Jezus Kapłany slugi swe / iż kto nimi gár-
 dzi / Chrystusem gárdzi / y nieprzyjacielem być mu sie pokazuje.
 Sam to Żbawiciel wsty swemi powiedział: Qui vos audit, me au-
 dit, & qui vos spernit, me spernit; Qui autem me spernit,
 spernit eum qui misit me. Luc. 10. v. 16. Kzeześ. Szá-
 nujemy my osoby Duchowne y gćimy / Gapi przed nimi zdeymu-
 iemy / y wklony oddawamy / w solwartkach stánowisk nie gynie-
 ani z nich stáciy nie wyćiagamy. Ale do tey obietcyey / przyda też to
 żaraz / napominania iednak ich o zdiertstwa / o gwaltay / o zbytki / o
 wstetegenstwa / o niemilošierne serce nad uboſtwem / y inſze zba-
 wienne przestrogi / choć Gafem słuchamy / ale ich nie przyjmujemy /
 ani sie poprawujemy / y owšem w żarty to sobie obracamy. A pod
 czas nadawſzy sie / prawdy sobie mowić nie damy / y sukaiac każemy
 Kiedzu milzeć.

Na takowe tedy poſánowanie / tak sie odpowiada. Ze o Gapi /
 y wklony

y uklony namniey Duchowni niedbają / bo to małe nieuszanowa-
nie / kiedy kto szapki nie zdeymie. Wszak Turczy zawoioow swoich
przed Cesarzem swym nie zdeymują / a przecis Cesarstie poszanowa-
nie / nie ma zrad wymyswoiey. Dariusmy was tym szapkowaniem /
y uklonami / byleście nam y Bogu prawa nie gwałcili. A lubo w
solwarkach y domach rezydency kapłanckich / coby też excederet
omnem impietatem niestawacie / y stacy z nich nie wyciągacie:
Leż gdy wszystko y poddanych przez gwałt / bez dyskrecey y miło-
sierdzia wyiecie y wymlocicie / nie nie zostawiošy / ani na wycho-
wanie / ani na siew chłoptu / wiedza o tym solwarkci kapłanow /
bo z nich poddanych żywić / role siać / y okupować ich / śiary y by-
dło musza / ktore im w ciężey bierzecie / y tak niemal krew y z samych
kapłanow cądżicie / gdy im tym sposobem chleb odeymiecie. Bo
coby mieli na żywność swą / na fabrykę / y ochedostrwo kościelne /
na poprawę budynkow / na zeladź do śpiwania / y usługi w ko-
ściolach potrzebna / na Xiegi do kazań / Alfaby / gradaty / zé. y in-
sze potrzeby z solwarkow prowizya; To niemal wszystko aby podda-
ni ze wszystkiego obnażeni / z dziećmi / y dobytki od głodu nie pozdy-
chali / obrac przychodzi. A dla tegoż niedostatku porządek w kościo-
łach ystawać / y siła defektor znaydować sie musza / ktorych ta in-
discretia Żolnierska / choć iest przyczyna / iednak od wielu ludzi nie-
bágnych / przymowki o to Duchowienstwo cierpi. A nawet niedza
kapłani od kościolow wypchnieni / gdzie indziej / chleba sobie szukać /
y funkciy swych zaniechać musza. Wiołki zaś zniszone bázstey niż
po inkurszey Poganskiy / tak strąšydła bez ludzi / bez okien / drzwi /
piecow / bo yte gdy ludzi nie zařtano / potluc / pośietkać ciurom ka-
zono / puskami stoia / na znał takowey Żolnierskiej pobożności.

Waż iedli to iest szere / prawdziwe / a iřtne poszanowanie /
y zachowanie ich przyprawach y wolnościach swoich. Wważ do-
brze / iedli to nie z żalofnym a nieřześliwym dusz waszych / krewią
droga Chrystusowa okupionych zawiędzieniem y zguba. Boskie
przeřtogi / o nie przyřtayne postępk / o stanowanie praw niezbo-
żnych / nápcminania do pokuty / y poprawy przez kapłany wzywá-
nia / wzgárdzać / porzucac / y z nich řydeřtwá řynić / a namniey ich nie
wykonywać. Vgy Páwel ś. i3 non auditores legis iusti sunt a-
pud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Ad Rom. 2. v. 13.

A jeśli temu Apostołowi nie wierzysz / chciejże drugiemu wiare dać /
ktory tak napomina : Estote autem factores verbi, & non audito-
res tantum, fallentes vosmetipsos, quia si quis auditor est verbi,
& non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nati-
uitatis suæ in speculo, consideravit enim se, & abiit, & statim o-
blivus est, qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfe-
ctam libertatis, & permanerit in ea, non adiutor obliuiosus fa-
ctus, sed factor operis : hic beatus in facto suo erit. Iaco. 1. v. 22.
Swiadczy Pismo święte / iż dla wżgardy kapłanſkich przestro-
g / napominania / y odwodzenia od złych rzeczy / on Żydowski nar-
od stracił był królestwo / y w niewola od Pana Boga podany / przez
śiedmudziesiąt lat / iako mamy 2. Paralip. 36. v. 15. **G**dzie te słowa
sa: Mittebat Dominus Deus Patrum suorum ad illos per manus
nunciorum suorum, & de nocte confurgens, & quotidie com-
monens, eo quod parceret populo suo. At illi subsanabant nū-
cios Dei, & paruipendebant sermones eius, illudebantq; Pro-
phetis, donec ascenderet furor Domini in populum eius, &
nulla esset curatio. **P**osyła y teraz Chrystus Pan do Polaków Bi-
skupy / kapłany / każnodzieie / ktorzy Boska powaga napominania /
przeſtrzegania / wżaznia nie tylko te niesprawiedliwość pp. Żolnie-
rzom / ale y drugim Panom Świeckim / że te a te konſtytucye, ktore
bluźnić Paná Boga pozwalają / ktore dobrym wżynkom / iakmu-
żnom / pomnożeniu chwaly Bożey zagrządzają drogę / przeciw Pa-
nu Bogu są niezbożne / że zdzierstwa wbożich ludzi / niaizdy dobr
kościelnych / odeymowanie chęitwe gruntow ich / wielkimi przekle-
ctwoy ná tym świecie karze / y ná onym wiecznym potępieniem / ie-
śli się skuteczna nagrodą / y powrocenie rzetelnie nie sstanie. **W**szys-
tko to iednak w wżgardzie / w lekkości / y szyderſtwie zostawa. **T**o
się działo zá przyściem ná świat Chrystusa Paná / że onym samym
Żydowie wżgardzili / nauki / napominania / y Boskich tego przestro-
g nie przyiali. **D**la tegoż królestwo ná wielki stracili / y po wżytkim
świecie rozproſieni. **T**oż dla wżgardy wiary / y iedności kościoła /
dla przesładowania Biskupow ś. dla herezy / schismatá / ni-poſlu-
ſenſtwa / niesprawiedliwości / sstato się wſchodnim królestwom /
ktore do tad pod iárzmem niewoli Tureckey ſtali. **N**ie pobłażaj-
my y my sobie / bez odmiány złych obycajow / abyśmy wśc mieli zá-
tenieſ

te niezbożności znąznego iakięgo od Pána Boga karania. Nie boi
sie ten Pan / w którym sa zakryte skarby wszelkiej mądrości / pyszny
násey polityki / która bez pobożności / y sprawiedliwości chcemy
saluare Rempublicam. Piše Valerius Maximus lib. 1. de pie-
tate neglecta. c. 2. o Dyonizym Sirakuzánskim Tyránnie / iż swoie
wielkie sacrilegia, ábo świetokrájstwa żartami okrywał. W Lo-
krách Proserpiny kościół wylupiwszy / gdy ná morzu płynąc wiatry
miał požadane / śmiejąc sie rzekł: O Przyjaciele pátrzye, iáko dobra
náwigácyá świetokrájcom Bogowie dáli. A odárszy z piaszcząstotego /
którym byl Ziéro z łupow Kártágínskich Jowisá Olimpijskiego
przyzodobil / vbrat go w piaszcz płocienny / y rzekł: Cieżki to piaszcz
złoty ná lato / a ná zime zimny / płocienny ná oboy czas sposobniejszy.
Tenże z kościolow Poganńskich stoty srebrne y złote vbrat / ná kto-
rych byly te napisy / iż to byl dar dobrym Bogom / przeto że tey do-
broci ich záżyć chciał / opowiadał. Snadź dworstwo to Poganńskie
záleciáło pp. Żolnierzow dzisiejszych / bo kiedy też Duchownych
łupia. Nie żánu mówia / łup popu iáko skopu / bo choć go dziś ob-
łupisz / iutro obroście. Wiacy te żarty czynia / że powinni Oycowie
synom vdzielác chlebá / á Dzieja oycami sie zowia nászymi / powinni
przeto opátrzac nam żywność. Ná co sie zprostá tak odpowiaá :
że kápláni non sunt naturales patres ale Duchowni, y dla tego Du-
chownym chlebem máia karmic syny swoie. Rodzeni zaś Oycowie /
powinni dzieciom swym alimenta obmyślác. Ješli tedy tym pra-
tertem dopominác sie bedziesz alimenta, pátrzy byś nie wydal sekre-
tu Pániey Mátki swoiey. A wważiáł w láchmáninie / iáko onemiu
Jowisgowi / y nadzy z wyma chwały Bozey / dla takowey przy żar-
tách pobożności żołnierskiej / przychodzi slugom Bożym zostawác.
Wzgorzylá te nie ludzkie serca pokorá / cichość / y dobroc káplánsta /
że sia o te krzywody zrazu nie wymowáli / y právem nie czynili / y dla
tegoż takowe abusus gore wzięly. Ze też Pan Bog dawáiac wesole
dni / krzywody swoiey zaráz nie karze / ale dlugo popráwy czeka /
snadź to pp. Żolnierzow y inszych gorzsy. Przeto nie záwádzi przy-
pomniec / iż sprawiedliwość Bostá / iáko dobrych spraw nie chce
mieć bez słusney zápláty / tak też zlych vczynkow / bez scogiej káry
żásu swego nie zostáwi. Nie tylko práwá wzwyż wspomniane /
á pysnie wzgárdzone / ale samá sprawiedliwość / y śś. Fundatorow

przekleństwa / instygować na taką nieubożność beda / że sie Pan Bog zemści krzywdy swoiey. Znajduia sie w kościołach niektorych originalia Priuilegia fundacyi pobożnych / w takich srogie przekleństwa / ekstracye / y surowosc Boska z wiecznym potepieniem rzucia Fundatores na takich / co dobra Bogu raz oddane waja sie natezdzac / y co w nich gwałtownie czynic / abo ich taka sobie gascie przywlaszczyć. Przekletego káždego takowego w domu / na polu / na wodzie / przeklecie jego potomstwo / postępli / mowy / uczynki / modlitwy / iátmuzny miec chca / y na to sprawiedliwosci / y zemsczenia sie Pana Boga swego goraco wzywaja y prosza. Co Pan Bog gascie swego pewnie zyci / iáko Prorok Dawid a Żolnierz wkochnany / o to tez Pana Boga prosi. Psalm. 73. v. 22. Exurget iudicare causam suam, & memor erit impropiorum suorum, eorum quae ab insipientibus fuerunt tota die, a zwolesca iz superbia eorum, qui ipsum oderunt in seruis suis, ascendit semper. **Wscit sie takowey nieubożności Pan Bog w starym Zakonie nad Zeliodoremi** ktory sie byl na rzeczy kościelne / a sierot y Wdow ubogich / na żywnosc deposita targnal: o czym znajdziesz 2. Machab. c. 3. gdzie cie odsytam. **A teraz to przypominam / że inż imieniem Pánkim wydat Dekret Pawel s. Apostol. 1. ad Corint. c. 6. Ji neq; fornicarij, neque idolis seruietes, neq; adulteri, neque molles, neq; masculorum concubitores, neq; fures, neq; avari, neq; ebriosi, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei possidebunt; A dla czegoż to Pánie? Quia ego Dominus, diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto. Isaia. c. 61. v. 8. Coż tedy lepszego test / gdy testes żolnierzem / summienia swe tym nieprzysojnym / y przeciw woli Bozey zdzierstwem / y utrapieniem ubogich bez miłosierdzia (a wiedz o tym / że iudicium illi sine misericordia qui non fecit misericordiam. Iacob. c. 2. ver. 13.) wielce obciazac / y dla tego kaska Boza / y krolestwo niebieskie stracic / Gyle przodkow onych swietych pobożność z pokuta odnowic: **Dwaz dobye / a obieray / lub niebo / lub pieklo / wolnoc: Labores manuum tuarum, quia manducabis. Beatus es, & bene tibi erit. Psal. 127. Praca swa zyc mamy / iáko żyjemy doma u swych wlasnych maiećnościach / tak y na tey postudze żolnierskiej / z placu od Rzeczypospolitey naznaczoney zyc trzeba / iáko cis wyzcy Ewangelia / y s.****

Augustyn nauczył. Bo nie ná to službá woienná dawnych Gásov
 vrostlá / aby sie zdzierstwá w Wygzyźnie wlasney dżiac miáły. Leż
 dla tego / żeby wprzód Religia święta / Kościoly / Klastory / Kole
 legia / Szpitale / swiatobliwite fundowane / pokoy pospolitoy / bráa
 cia spolna / sámsiedzi / małżonki / dżiateczki / máistności / práwá /
 wolności w swey całości zostawáły / iako sie iuż tego wyżej w prafsa
 cyey doctnelo. Rzeżesz / zá takowemi skrupulami y przestroga / za
 den Rzeżypospolitey sluzyc nie bedzie Żolnierskiej / y zwyčajn nie
 godzi sie odmieniac. Odpowiádam / że Pan Bog / żadney Rzeży
 pospolitey spráwiedliwość zachowujacey / á pobożność miłujacey /
 nigdy nie opuścił / ani opuści / y owšem iey jest strożem / opiekun
 nem / y pewnym obronca. A przetoż gdy te enoty kwitnąć beda /
 sam opátrzy / y sposobi takowe Syny tej zacney Korony / ktorzy
 nie dla łupiestwa / ále dla świętey wiáry / dla miłey Wygzyzny / á
 dobrej nieśmiertelny swey slawy sluzyc żołnierska zechca : y dawna
 pobożność / y miłość szera przeciw Pánu Bogu swemu odnowia.

Rzeżesz / że ia dla wiáry / dla kościołow / klastorow / szpitalow /
 zé gárdlo y dostátki swe iako jeden meżennik mióse / tedy mam miec
 od nich ratunki. Odpowiádam / że macie z dobr Duchownych ná
 zapláta swa ratunki. Bo ná żołd wasz / tyle poborow / ile ich stan
 świecki z dobr swoich zwyżł dáwać / rowno przykladáta Ducho
 wni / choć tego nie powinni / bedac exempti Priuilegijs Ecclesia
 sticæ immunitatis, y máiac ná sobie z fundacy in se powinności / od
 sluzby woienney sa wolni / ktorey sie stan świecki poborami odku
 puie. Ktory zá wiare z Meżennikow onych świętych żywoť po
 kládal / žádn sie zdzierstwy nie bawit / y owšem swoie wszystkie do
 státki w bogim y kościołom rozdawal / iuxta illud. Dispersis de
 dit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Psál. 111.
 v. 9. Teraz ci nowi Martyres opať przeciwnym sposobem w bogie
 ze wszystkiego obnażáta / y wciśkáta. Do meżennstwa potrzeba go
 raczey przeciwko Pánu Bogu y bliżnym miłości / iako Paweł s. wzy.
 1. Corint. 13. v. 3. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam;
 charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. A pátrz tárn
 tego wiecey w tymże rozdziale. Wważ że iesli takowi meżennicy
 máta oboie miłosc. A iż sie tego obawia polityk / aby sie woyska
 gromada nie zmniejszyła / tedy tak Duch s. mowi: Eccles. 16. v. 5.

Jz melior vnus timens Deum, quã mille filij impij, nec in multitudi-
 ne virtus Domini, neque in equorum viribus voluntas eius
 est. Iudith. 9. v. 16. nec est Domino difficile saluare vel in mul-
 tis vel in paucis, 1. Regum 14. v. 6. Quodsi putas (mowi do cie-
 bie Pan Bog. 2. Paralip. 25. v. 8.) in robore exercitus bella con-
 sistere, superari te faciet Deus, ab hostibus, Dei quippe est adiu-
 uare, & in fugam conuertere. *Maż tego świeży a iawny przykład*
jąko pod Choćimem / tak y pod Smoleńskiem dzisiejszego roku / za
terazniejszego Krolá J. Mci. Władystawa Czwartego / że nie licz-
ba wielką woyską / ale taska swa osobliva Pan Bog zastepow po-
stlumit / y pobahnbit moc nieprzyjaciol naszym / iż Persecutus est v-
nus mille, & duo fugabant decem millia, Jąko ś. Prorok mowi:
 Deut. 32. v. 30. *A co sie tknie consuetudinem abo zwyczaiu / o*
tym krotko w następnym rozdziale inż mowić bedziemy.

R O Z D Z I A Ł II.

Iezeli ma być zachowany zwyczay w wybieraniu Stácii z
dobr Duchownych.

SWyczaie na dwoia sie dziela / iedne sa dobre y rozumne /
 a drugie nie dobre / ktore z affektu nie porzadnego y bles-
 du pochodza. Dobrze zwyczaie takowe sa / ktorych żadne
 prawo nie gani / de caus. post: c. cum Ecclesia &c. cum
 dilectus de Consuet. y mają być trzymáne. Te zaś / ktore sa prze-
 ciwko prawu / a zwlaszcza przyrzedzonemu / nikt nie może zwyczaiem
 dobrym nazwać / tylko złym natogiem / y skaza dobrych obyczaiew /
 a zartym nie mają być takowe zachowane / ani trzymáne. Abowiem
 przyrzedzone prawo / ktore wsytkie narody zachowywaia / Boska
 iakás opátznością postanowienie nienaruszone y nie odmmienne
 zostawa. Instit. de Iur. nat. §. sed naturalia. *A iż to prawo przy-*
rodzone nazywamy / ktore jest zawse dobre y sprawiedliwe l. penult.
de Iust. & iur. to wsytko / co jest przeciwko przyrzedzonemu prawu /
musi być złe y nieslusne / Arist: in predic: c. de oppositis. Przy-
rodzone prawo jest / przykazanie Pánstie moralia, quæ continentur

in Decalogo, iako nie bedziesz zabíjal / nie bedziesz kradt / Gci Oycá
y Matkę / glos. sup. cap. Cum tanto de Consuet. Zaczym zly
zwoyczay żołniersti w wyciąganiu stacy / sobie prawem przyrodzo-
nym zakazanych / non furtum facies, znieść ich nie może / iako w
pierwszym rozdziale przywiedziony s. Augustyn nauczył. Ji prada
do tegoż sie przykazania ściaga. A lubo ten zwoyczay / abo rączy zly
nakog dla dawności / za przywiley sobie pozycata / is jest skazo y
zgwałcentem Przykazania Pánstkiego / y praw Chrześcianskich / y
przywileiow kościelnych / niemial nigdy / y teraz nie ma żadney wagi /
Cum tantò sint grauiora peccata, quantò diutius infelicem ani-
mam detinent alligatae de Consuet. c. cum tanto. Ji tedy stá-
ciy z dobr Duchowonych abo kościelnych prawo przyrodzone / Boskie /
Duchowane / y Swieckie wyciągania iawnie zakazuje / iako sie w
pierwszym rozdziale dostatecznie pokazalo; Przeto ten zwoyczay / abo
rączy abusus & corruptela contra honorem Dei, & contra pro-
priam salutem nie ma być chorwany. Quia quod contra rationem
iuris receptum est, non est producendum ad consequentiam.
& in his quae contra rationem constituta sunt, non possumus se-
qui regulam iuris. ff. de Leg. & Senatus Consult. 14. & l. 15.
A s. Augustyn wzy / lib. 4. de Bapt. c. 4. Frustra (inquit) qui ra-
tione conuincuntur, consuetudinem nobis obijciunt, quasi cõ-
suetudo maior sit veritate, aut non sit in spiritualibus sequen-
dum, quod melius à Spiritu sancto reuelatum est. Tenże s. Do-
ktor iesze napisal: Qui contempta veritate praesumit consuetu-
dinem sequi, aut circa fratres inuidus est, & malignus, quibus
veritas reuelatur, aut circa Deum ingratus est, inspiratione cu-
ius Ecclesia eius instituitur. Nam Dominus in Euangelio. Ego
sum inquit veritas, non dixit, ego sum consuetudo. Itaque veri-
tate manifestata, cedat consuetudo. A dla tegoż chwalebnie y
światobliwie Konstytucye wspomniene / Ad tollendum hunc exi-
gendarum stationum abusum, ktory wielka pomsta od Pána Bo-
ga ná wysytko krolestwa zaciaga / tam ratione neglectae pietatis,
quam ratione pauperum durae oppressionis stanety. A nie rozu-
miemy / aby sie kto tak niebaczny y nierozsadny znalazl : coby tey zlo-
ści wiecey bronil / y oney sie trzymać miał. A is dzisieysza polityka
etiam grauissima peccata okrywaé subtelnymi dyskursami zwykla /
obiedla

obledliwie mniemając / że subtelnością swą wlec mają strasliwych /
a świętych sadow Boskich. Zarzucają znów / że dobra kościelne są
dobra Rzeczypospolitey / przeto slugom Rzeczypospolitey godzi się
one pojeżdżać y niżejyc przeciw powinności dobrego slugi / y dla te-
goż kroćciuchno odprawiamy trzeci Rozdział.

R O Z D Z I A Ł III.

Dobra Duchowne, nie są Dobrá Rzeczypospolitey.

Pierwszym Rozdziale / nie darmo się dwoiá władza op-
pisáta / iedná Duchowna / druga Świecka : każda tá-
ma swoje własności / y iedná od drugiey musi być ro-
żná ; bo iedná Niebieskich y Duchownych wzięta od
Pána Boga szafunek / druga zaś dożesznych swych dozor / y tá się
nazywa Rzeczpospolita świecka / zostawiając w swojej zwierz-
chności świeckiey określonych terminách / owá zaś Rzeczpospo-
lita Duchowna. W obudwu póki tu żyjemy / subsidia ad vitam
mieć wszyscy musimy / tak świeccy iako y Duchowni : Świeccy
mają swoje własność / y dziedzictwá / z których żyć mają : Ducho-
wni własności nie mają / ale iako studzy Boży / iż spiritualia sine
temporalibus consistere non possunt, z dziedzictwá Chrystusowe-
go życia. Dobrá tedy / y dziedzictwá PP. świeckich / z których onera
Reipublicae ponoszą / y Pánom swym świeckie posługi oddają /
Rzeczypospolitey podlegają. Dobrá zaś Duchowne / Diuini iuris
sunt, & in nullius bonis, ff. de rerum diuif. & Instit. eodem, dla
tego już Rzeczypospolitey podlegać nie mogą / ábowiem samemu
Pánu Bogu facta hominum dedicata, donata, & consecrata
sunt, glos. ibidem. Przeto iako Pán Bog nie podlega nikomu / tak
y dobra tego własności podległe / nikomu podlegać nie mają. Quia
de connexis eadem est ratio, glos. fin. in cap. Translatio de
Constit. Jest Pan Bog Princeps Regum terra, Apocal. 1. v. 5.
Dominus Dominantium & Rex Regum, Apoc. 7. v. 14. A po-
wszytkim niemal Piśmie świętym, Dominus exercituum, & voca-
tur & creditur. Czemuż tedy tak nasi politycy są nierozumni / że
nie

nie rzeka niezbożni / y pyśni / iż Páná Boga / wſzech rzeczy Páná /
y dobrá temu właſnie poſwiecone podbitá pod moc ſwoie / ábo
Rzeczyſpolitey / ktora od tegoſ Páná ma wſytko ? á wſak iako
ſlugi ſwe / oſobliwie káptány / ſlužbie ſwoiey poſwiecone / tak y do-
brá temu oddáne / ktorych im / vt ſit cibus in domo eius, Malach.
3. v. 10. do używánia y rzadu dobrego w koſciele ſwym zátrzymá-
nia pozwołié ráczył / przez zwiierzchnoſć ſwoie / tak Duchowná / iá-
ko y y Świecka / (iako ſie wyſzey w rozdziale piérwſzym poſazało)
od wſſelkich ſwieckich angáriy nádat y przyozdobit ? y twierdzić to
że nie prawda / gáści by chćiał ſalenie dniowe ſtoneczne ſwiátło. A
iako mowi Canon Cauſ. 25. q. 1. cap. violatores. Błuznia Duchá
ſwiętego / co przeciwko Kánonom ſwiętym (ktore Duch á. dy-
ktował) ábo wporne czynia / ábo mowić ſmieia / ábo czynić chca-
cym dobrowolnie pozwalá. Talis enim praſumptio manifeſtè
vnum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum, quia vt iam
praelibatum eſt, contra eum agit, cuius nutu & gratia Canones
edicti ſunt. Jeſli tedy adminiſtratio bonorum Eccleſiae wyieta
ieſt ſwieckim / tylko ſámy Duchownym przez Kánony práwem
Chrzeſćjáńſkim ſpolnym / przywilejami przytym ſwiatobliwych
Krázát y Krolow Polſkich / y ſámy Koronnymi Statutami ná-
znágoná / á Gemuż one ſobie Rzeczyſpolita ſwiecka ma przywołaſ-
gáć / y twierdzić / że to ſá iey dobrá ? Rzeczyſ. w Koronie ſá te do-
brá koſcielne / y dla tego ſá Rzeczyſpolitey. Odpowiáda ná to
gloſ. Inſtit. de rer. diuiſ. ſ. ſacra. Jż nie ſá Rzeczyſpolitey / ale
Boſkie / bo ſie ich abdicarunt Principes & Republica, gdy one
Bogu oddalá y poſwieciłá / ná pomnożenie y zátrzymánie chwaly
iego ſwiętey. Poniewáſ tedy dobrá koſcielne Boże ſá / á nie Rze-
czyſpolitey / żaden Żolnierz / y Głowiek ſwiecki / nie może z nich /
iákich tributa, ſeruitutes, ábo ſtácy gwałtem wyciągáć y wybie-
ráć bez wielkiej obrázy Bożej / y ſrogięgo grzechu ſmiertelnęgo.

Jeſze rzeczeſ / ma Krol J. M. Polſki podawánte beneficiorum
w Koronie / iako Biſkupſtw / Opactw / Proboſtw / Kánoniy / Ple-
bániy / á te wſytkie beneficia ſá w Koronie / y dla tego ſá dobrá
ich Rzeczyſpolitey. Odpowiádam / iż dobrá koſcielne / ná rózne
beneficia, ábo functiones ſacerdotales nádáne / lubo ná w Krole-
ſtwie / ale iako ſie poſazało in nullius bonis, bo ſá diuini iuris. Po-

dawawanie zaś albo Iuspatronatus nie czyni żadney podawocy wolności dobr kościelnych. ma to każdy Patronus, non mero iure, sed dispensatiue, że na beneficia dawa prezentacye. Co nie jest nie innego / iedno zalecenie albo Oycowi swietemu / albo Biskupowi / że na to albo na owo beneficium godna osoba.

W żadna iednak administracya / iako Krol J. M. tak y żaden Patronus nie może sie wdawać / y pod czas wakacyey / nie administrua dobr kościelnych świeccy / ale Duchowni. Wiec ratione Iurispatronatus, nie sędzi niż in sy / iedno Duchowny sędzia / iako o tym Statut Koronny świadgy / in verb. Spirit fol. 454. §. Etiam ad iudicium spirituale, pertineant causae Iurispatronatus &c.

Jeszcze rzeczesz. Składają Duchowni pobor z dobr kościelnych do skarbu Koronne / y dla tego dobra kościelne są dobra Rzeczypospolitey. Odpowiadam / że od tych kollekt y poborow / ex primaeva fundatione są zawżse wolne dobra kościelne / iako sie już pokázato. Co świadczyli byli Duchowni te powolność / wprzymość / y miłość / krwi braci swey stanu Slábeckiego / ktorym były różne dotuczyly wojny / że raz y drugi te subsidia dali. Dobrowolnie iednak / z chęci swey to uczynili / iako świadczą o tym różnych Krolow Polskich Priuilegia, ktorych pełno w Katedralnych kościołach / a osobliwie in Archiuo Almae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis, znaydziesz niemáto / y teraz tymże sposobem dobrowolnie to czynią. A przecie stan Duchowny takowey miłości y powolności nie vznawa od pp. Żołnierzow / y drugich pp. Swieckich powinney wdzięczności. Oświadczal y Góciec s. y niektorzy obcy Krolowie chęci swey Koronie / że Gásu potrzeby subsidia pienieżne dawáli. Taby y tych zatym dobra miały być Rzeczypospolitey naszej ? Zaprawda śmiechu tarácyá godná. Pokázawşy to tedy / iż dobra kościelne / nie są dobra Rzeczypospolitey, do czwartego Rozdziału przystępujemy ná przestroge Pánom Żołnierzom / y wielom innym barzo potrzebne.

Iako ci, ktorzy ná dobrá Kościelne náiezdżáia, y z niech zázakazáne Stácye wybieráia, nie moga być bez nagrody ukrzywdzonym, y przez ktoregokolwiek káplána rozgrzeszeni.

SItá w tey máterey ludzi wżonych / y świetych písało. Leg my tylko tego kroćcinchno dotkniami / co pp. Zolt nierzom / y drugim pp. Swieckim ná przestroge iest ná potrzebneysego. Naprzod wiedziec to potrzeba / iż káś dęgo zózierstwa / krádziezy / lichwy / skody / jakieykolwiek bliźniemu tak w sąsiedztwie / iako y nie w sąsiedztwie wżynioney / y w onych śierocyh opiekách / ma byc słusna koniecznie nagrodá / kto chce być zbawion. Bo kto w tym niesprawiedliwość czyni / śmiertelnie grzeszy. Jako tedy kto niesprawiedliwością Pána Boga obraża / tak zaś spráwiedliwością przeiednáć ma káste ięgo. Spráwiedliwość zaś ná tym zawisła / aby iako kto co niesłusnie bierze / przywołaszga / skodnie / tak zaś aby rzęcz wzięta / nie obietnicami / ale rzęczá samá powrócił / y skode słusnie nágrodził. A koniecznie to potrzeba wżynić. W tym ś. Thomaś. 2. śecun. q. 62. art. 1. in corr. quæst. To bowiem zgóla koniecznie trzebá czynić / bez zęgo grzech nie może być odpuszczony. Leg bez powrocenka cudzey cudzey rzęczy / abo słusney iey nagrody / nie może być odpuszczony; Przetó powrocenie / abo słusna nagrode cudzego koniecznie trzebá czynić. Tak ś. Augustyn w liście ad Maced. wży. Bo ięśli rzęcz cudza / dla ktorey iest grzech popelniony nie bywa powrocena / nie dzieie sie práwdźiwie y ścierze pokutá / ale zmyślenie. Zmyślona zaś pokutá wiecey obraża / a niźeli blaga Pána Boga. Biáda dwoiaktemu seracu / y wstom kłóśliwym / y rekom źle czyniacym / y grzesnikowi chodzącemu ná ziemi dwoiema drogámi: mowi Ecclesiast. c. 2. v. 14. Chćiałbyś podobno y Pánu Bogu / y swym áffektom wygodzić. Leg temu dosyć nie wżyniś / nie może źłowiek y Bogu / y mámonie słuszyć / w prostocie sercá sukáć Pána potrzeba / abowiem bywa náleżiony od tych ktorzy nim nie kúśa. Szęczga / nie zmyślo

na / zupełna a prawdziwa pokuta odprawować potrzeba. Bo jeśli
inaczej / tentatur & irridetur [Deus. Żabił Achab Nabothá (o
Sym 3. Reg. c. 21.) aby był posiadł y wziął winnice iego. A gdy
za ten grzech Boskie karanie opowiadał Elias Prorok Achabowi /
rozdął skóry swoje / wziął na sie włosiennice / pościł / spał w worze /
y chodził zwieszony głową. Pokutował / ale nie zupełna pokuta /
bo wszystkiego nie uczynił / co było do pokuty potrzebnego. Abowiem
nie pytamy aby Nabothowi zabitemu iaka część uczynił / y żeby
winnice potomkom wrócił / aby białwany y Baál Boska kaptá-
now zniost / y żeby iaka ofiara Pána Boga blagał. Część tedy po-
kuty / lecz nie całą y zupełną odprawił. Dla tego karania przez Pro-
roka opowiedzianego nie wszedł / y lizal psi krew iego. 3. Reg. 22. v.
38. Potrzeba to ięszce przypomnieć / iż mimo tych / co się krądzia-
ją abo zdieństwem / abo lichwą bawia / że nie wspomnie kupieckich
zdrad y oszukań / o Sym Wielebny K. Marcin Smiglecki Socie-
tatis IESV, wielkiej nauki y światobliwości kaptan / dostatecznie po-
polsku napisał / bázro silá znáyduie ludzi / co do restytucyey de iusti-
tia są obowiązani / a mniemają niektórzy / iż kiedy z dekretu sadu
świeckiego odprzysięgają się czego / że iuz do satisfakcyey / y przed
Pánem Bogiem przy śmierci / y ná onym generalnym strážnym
sądzie / bliżnym uszkodzonym nie powinni / za te niesprawiedliwość
odpowiadać : ná Sym się bázro myla / y sumnienie swe bázro za-
wodza. Osobliwie owi / ktorzy się długow powinnych / puścizn /
powinności takich wedle kontraktow y intercyz niewykonanych /
škod uczynionych / y processow prawnych przeciwko sobie przewie-
dzionych / ktore wmyslnie z škoda bliżniego wloka się abo ná śmierć /
abó inşe przypadki dochodzącego sprawiedliwości czekając / abó
iaktę zdrady szukać / przez ktoraby zosłownie mogli wlec satisfak-
cyey. Wiac rzeczy pobranych / przywłaszczonych / odprzysięgają /
y drugich ná to za świadki náyminiac / dusze y zbarwienie zawodza.
Bo acz w sadzie świeckim iuz przez takowe przysięgi od prawá
świeckiego wolnymi zostają : Jednak in foro conscientie, nie mo-
gą być takowi przysiężnicy niesprawiedliwi przez żadnego kaptána
rozgrzeszeni / ażby to wszystko przy prawdziwoey skruse bliżnym swo-
im / kościołom / kaptánom / sierotom / y bogim / Rzeczypospolitey
z. z. skutecznie powrócili / abó nagrodzili. A bázro się to v nas w
Polsze

Polſſze zágeſcito / co wola duſſe ſtrácié / niſell co winien záptácié.
 Teſſze y ci obowiazáni ſa do reſtytucyey / ktorzy choc ſami czego
 nie gynie / ale z drugiem ſa grzechu wczęſtnikami / ná takiey rzezy
 cudzey nięſuſne wzięcie pozwaláiac / roſkázniac / z ſpot biorac /
 cudze rzezy nie ſuſnie wzięte do ſiebie przymuiac / nie oznáymuiac /
 ábo táta / nie zábiegáia ſkódzie ludzkiey / rádzac / ſwiádzac / biúac /
 poebleuiac / potwárnie oſkarzáiac / ſlawiac / cudza rzezy z wiádo-
 moſcía nięſuſnie wzięta kupuiac / Gego v nas w Polſſze doſyc / y
 w natog to iuz z wielka nięſprawiedliwoſcía záſlo ; ná Pácholiki /
 ná Czelađz / y ná inſe oſoby takowe nięſuſnoſci niektorzy ſkádáia /
 ſami ſie gynie ſpráwiedliwemi. A Paweł ſ. vży / ad Rom. 1.
 Iſ godni ſa ſmierci ; nie tylko co gynie / ale teſ co pozwaláia gynie-
 niacym. R. ſ. Zieronim : Non fur ſolum, ſed ille reus tenetur,
 qui conſcius furti, quarente Poſſeſſore, id eſt, Domino non in-
 dicat. Qui furto vel rapinæ, ſine ſuo periculo poteſt obſiſtere,
 & non facit, & præcipue, ſi ſibi ex officio competit ; ſicut Prin-
 cept, qui ex officio iuſtitiam conſeruare tenetur, reſtituere ob-
 ligatur. Tá wteć impunitas & conniuentia magistratuum przy-
 noſic zwykła wielkie bezpráwia. Bo gdzie predko ztemu ſie nie zá-
 biega / y ná wrzedzie beda cy / takoby przez ſpáry pátrzac / gdy ſwo-
 wolnych kárac zantedbywáia / in priuilegiorum ius pernicioſa
 corruptela ab improbis aſſumitur. Diſt. 8. c. mala. A tym ieſſze
 bárziej / gdy od moſnieyſzych ludzie przewrotni obrone ſwa maia /
 y práwem gynieć okrzywdy nie dopuſzczáia. A takó mowi Kanon :
 Qui poteſt obuiare & perturbare peruerſos, & non facit, nihil
 aliud eſt, quám fauere eorum impietati. Nec enim caret ſcrupu-
 lo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.
 O takó teſ takowych ſita ſedziow / co ábo dla pokrewnoſci / ábo dla
 przyiaźni / á boday y nie dla ypominkow / nięſuſnemi dekretami lu-
 dzi winnych wwalniáia / á wkrzywdzonych do wietſzey ſkódy / odſá-
 dzáiac ich wlaſnoſci przywodza. A dla tegoſ ná ſie / ábo ná ſwoie
 ſumienie takowe reſtitutiones obaláia. A quoruſquiſque eſt,
 co ſie tego wielkiego grzechu pánu Bogu winnym wyznawa / y
 zai / z Záchenſem doſyc wkrzywdzonym v nas w Polſſze wczynil :
 ſita y takowych / co ábo ſami / ábo Oycowie ich (á dobrze o tym
 Potomkowie wiedza) grunty / bory / role / mlyny / ſtawy koſcielne /

Krolewskie / abo samśledzkie sobie vsurpnia / przywłaſzcza / bio-
ra / przez niesprawiedliwe granice / przez krzywoprzyſieſtwa / pro-
ceſſy przewrotne y rożne zdrady. A poſiadſzy to tak niesprawiedli-
wie / mala fide trzyma / nie daiać ſobie perſwadować / żeby abo to
powrocił / abo z inąd przyſtoynie y ſłuſnie wkrzywdzonym nagro-
dził. Czego ieſli nie czyni ktożkolwiek taki ieſt / niechay wie / iż
ieſt in ſtatu damnationis aeternæ. Retentio enim rei alienæ in-
iuito Domino furtum eſt, quod prohibetur ſeptimo Decalogi
præcepto. Hinc illud Auguſtini in Epist: 54. ad Macedon. quod
refertur. 14. q. 6. Can. Si res aliena propter quam peccatum &
reddi poſſit, & non redditur, pœnitentia non agitur, ſed ſimu-
latur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, niſi
reſtituatur ablarum, takó ſia wyżej wspomniato / *żad one wierſe:*

Restituat capiens aliena, quiſq; miniſter,

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus

Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans,

Conſentiens, operans, defendens, non reprehendens.

Ktoſe tak po polſku przetożyć możeſz.

Cudza rzecz powroć wzięta, chceſli wnieſć do niebá,

Okolicznoſć wrocenia, tę wiedzieć potrzebá.

Gdy cudza rzecz wziąć każeſz, rządzac, pochlebiać,

Pozwalać, przymuić, milczac, y ſpołkuiać,

Ani przekázy czyniac, ani oznajmuić,

Sam czyniac, á złoçzyncze broniac, nie ſrofuić.

Niesprawiedliwoſci te wſytkie / wielka w duſzach Chreſcían-
ſkich ſzkoda czynia. Lecz y tá nie mnieyſzá: á w Polſce zagieſzczona
niesprawiedliwoſć ieſt / iż fundacye Plebáńskie podawcy pobrali /
iako role, taki ſtawki, ogrody dzióbſiecziny y poddane do ſolwárkow-
ſwych przyłączymyſy / á koſcioly puſtkami zoſtawimyſy / dla ktorey
niezbożnoſci / y ſwietrokractwa / offiary ſwiate / y wſelkienoſe-
ſtwo wſtáło / dziatki bez Chryſtu / á ſtarſzy bez ſłowa Bożego / y nau-
ki Chreſcíanſkiej zoſtawiaia / bez ſpowiedzi / bez Sakramentow
ſwiatech iako Pogańſie umierá. O Tyráńskie á niezbożne ſerce!
o brzydkie ſakoniſtwo! wemnieć pod czas Wielkonocny ten Pátron
iakiego kapłana / y tym ſwoie niezbożnoſć / ſakoniſtwo y ſwieto-
kractwo potryć chce / iakoby ſydzac z Pána Boga / y tego ſprawie-
dliw oſci!

dlivości / iakoby także pod Wielkanoc Pana Boga / a nie przez
wszystkie dni y czasy z naboženstwem potrzeba. Każdy takowy / nie-
chay wie / iż ten wszystek prowent / ktory z prowentow kościelnych
pobrał y bierze / potrzeba cale y skutecznie powrócić dawna fundacy-
ya. Ża też zaś stracie dusz / wieleby trzeba pokutować / y Pana Bo-
ga / rożnymi satisfakcyami iednać. Nie może tedy żaden spowie-
dnik Panow żołnierzow / y inszych osób / co sie wyżej namienio-
nem grzechami obciążają / rozgrzeszyć validé / iedno z ta kondycyą /
aby wziete niesłusnie rzeczy powrocili / abo uszkodzonym / y ukrzy-
wdzonym słusnie nagrodzili / excepta summa inopia poeniten-
tis, iako s. Hieronim napisal: Nemo qui rapit, moriens si habet
vnde reddat, saluatur. Si eos quorum fuit, inuenire non po-
terit, Ecclesie vel pauperibus tribuat. Gdzieby tedy uczynił Spo-
wiednik / aby penitentatą bez satisfakcyey / y nagrody ukrzywdzo-
nym rozgrzeszył / wielkaby niesprawiedliwość popelnil / y takowa
absolucya żadney wagi mieć nie może. A tenże kapłan / byliby wze-
śnięciem takowey niesprawiedliwości / dla wielkiego głupstwa swo-
go / wedle onych słow Pańskich y Matth. 15. v. 14. Si cæcus cæ-
co ducatum præster, ambo in foueam cadunt. Należy tedy tak-
owego spowiednika szukać / coby trad ten umiał rozoznać / y ktoryby
od grzechow y przypadkow Stolice świętey Apostolskiey rozgrzesze-
niu zachowanych / miał moc rozgrzeszenia. Bo dla tey niesprawie-
dliwości wpadała w klatwe Papieża / iako sie wyżej w pierwszym
Rozdziale widać / nie tylko poenitentes, co w Duchownychy ko-
ścielnych dobrach zdiektwa czynili / ale y Xiadz / coby od tego nie-
mając mocy rozgrzeszał / iako o tym Bulla Cæne Domini deter-
minat.

Rzecz / sa satisfakcyey rożne / wszak może sie iakimuzna odkupić /
daż co do klasztoru / w bogim iaki gros / lubo też na Misa pro peccatis, XB.
tedy bede wolen. Odpowiadam / że mogą być satisfakcyey takow-
e / gdy sie niewie szeregulnie osob / ktorymby sie iścić potrzeba.
Lecz należy w takowych satisfakcyach aequalitatem zachować. Bo
gdy weźmiesz sto złotych / abo za tyle szkody uczynisz / a nie daż tylko
trzy grosze iakimuzny / wielka to inæqualitas, y Pan Bog takowey
satisfakcyey / ktora może być syderstwem nazwana / nie przyjmie.
Nowi bowiem Duch święty: Prouerb. 1. Hostiæ impiorum

abominabiles, quæ offeruntur ex scelere. Dobrze nábyte y dobrym á szczerym sercem Pánu Bogu offiárowane iálmuzny są temu przyiemne. Nápisat o tym Augustyn święty: Fortè aliquis cogitat, & dicit: Multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi, non habebó peccatum, si suum illis abstulero & pauperibus dederó. Sed huiusmodi cogitatio á Diaboli calliditate suggeritur, nam si totum tribuat, quod abstulerit, addit potius peccatum, quam minuat. *W ná drugim mieyscu tenże święty Doktor. in lib. de verb. Dom. Serm. 35. Dona impiorum non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine Sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium, vita pauperis est, qui defraudat illud homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum. Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. A iż w lektim w wáteniu klaszwy kóscielne / y Kánony y Pánow Zolnierzow / y y Pánow Swieckich zostaty / bo tak zwykli mawiac / iż tylko Kieza do Kánonow y Duchownego práwa naleza / á nie wyszcy Chrzesciánie. Przetó o tym piaty Rozdzial krotko rostrzasniemy.*

R O Z D Z I A Ł V.

Iż Pánowie Zolnierze, y wysztkie Swieckie Chrzesciánskie osoby Kánonow powinny sluchac.

Szyscy ogólnie wierni Chrystusowi, ieśli chcą być zbawieni, podlegac y poslusznymi być máia Oycowi świętemu Papieżowi, Biskupowi Rzymskiemu. Abó wiem ieden Kósciol święty powszechny Kátholicki / y ten Apostolski / z przymusu wiary wyznawac / y trzymac powinni sny / proz ktorego ani zbawienia / ani odpuszczenia grzechow miec nie możemy. Za opowiedzeniem oblubienca / in Cant. c. 6. v. 8. Jedná jest gosebicá mojá / doskonála mojá / iedná jest mácce swoiey / wybrána rodzicielce swoiey / ktorey vnum corpus misti-
cum

cum wyraża / którego głowa Chrystus / w którym ieden Pan / ie-
 dna Wiara / ieden Chrzest / ieden zwołaszca był czasu potopu Korab
 Noego znaczący ieden Kościół / który na iednym łokciu dobudo-
 wany y dokonany / iednego (to jest Noego) rządźca y sprawca
 miał. Czego nie było w tym Korabiu / wshytko na ziemi potop po-
 znośił. Ten tedy ścieć powinnisiny / á iedyny gdy mowi Pan przez
 Proroka: *Wyrwi od mieczá Boże dusę moię, y z ręki psicy iedyna
 moię.* Abowiem zá dusę / to jest zá samego siebie głowa oraz / y zá
 ciáło modlit sie / ktore ciáło / iedyny zwołaszca kościół nazwał dla
 oblubienca wiary táiemnic / ábo Sakramentow / y miłości ko-
 ścióła / iáka iedność czyni. Ten jest sukienka ona Páńska nie była /
 ktorey nie rzezano / ale losem sie cała dostáta. In extrauag. c. 1. vni-
 cam sanctam feroce o tym per Turecrem. in summa de Eccl. &
 Belarm. Card. in Apologia contra Iacobum Anglia Regem. A
 przeto iednego kościóła / y iednego / iedno ciáło / iedná głowa / nie
 dwie głowie (iakoby dziwowisko) to jest Chrystus / y Chrystus
 fow Wikáry Piotr / y Piotrow Nástępcá / gdy Pan sámemu Pio-
 trowi mowi: *Pasce oues meas.* Ioan. 21. *Pás owce moie, moie*
mowi / y poroścechnie / á nie szęgulnie te abo owe. Przez co temu
 porożyl wshytkie / rozumie sie. Badź tedy Grekowie / badź Zerez-
 tycy / ábo ktorzy inšy mowia / że Piotrowi y iego Nástępcom nie
 sa porożeni / przyznac potrzeba / że w lidźbie owiec Chrystusow-
 wych niemáta być polizeni: Bo mowi Pan Ioan. 10. v. 17. *Ze i-*
edná jest owczárnia y ieden Pásierz, iáko táż extrauagans determinat.
y świáty Thomas / part. 3. q. 30. ar. 1. in addit. vży. W tey ow-
czárni Piotrowi y Piotrowym nástępcom dat Pan te mocy wła-
dzá mowiac: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum
& in caelis. Matt. 16. v. 19. Cobykolwiek rozwiázal ná ziemi, ma
być y w niebie rozwiázáno. A dlategoż Nástępcy Piótrá świtégo /
Papieżowie świeci / gdy co owcom swoim / przez swoje Kanony
ábo konstytucye rozkázia / y do wykonania ich obowięzúa / iáko
poddáni przetożonego swęgo práwo wykonywac y obserwowac
powinni / glos. in cap. Can. statuta. vers. ab omnibus. Ktorzy
kolwiek bowiem zwierzchności podlegli sa / podpadáta y pod prá-
wo / ktore stánowi owá zwierzchność. S. Thom. in 1. 2. q. 96. art. 5.

Et Speculator de Constit. n. 5. **J**ż tedy Chrystus Pan / ktoremu
od Boga Oycá dána jest omnis potestas in coelo & in terra. Matt.
28. ver. 18. dał moc władza y rząd poruczył kościoła swego Pios
trowi y Następcom iego / y obiecał być przytomnym tej guberná
cyey aż do skonczenia świata v Matheusá w tymże rozdziale. Já
prawda trudno sie z posłuszeństwa Papieżow Oycow śś. y prawo ich
wylamywać máia Pánowie Żolnierze / y wszyscy Pánowie Świec
cy / iakieykolwiek kondycyey znaydnie sie / ktorzykolwiek w tym ies
dnym kościele podiedną głowá / Wikaryim Chrystusowym być sie
ozymáia / y chcą być zbawieni przy szczyrim wyznaniu árt. kula
Symboli Apostolici : Credo sanctam Ecclesiam Catholicam.
A przetoż práwu Duchownemu / ktorekolwiek áciaga sie ná osoby
świeckie (bo niektor Janym tylko osobom Duchownym należy)
podlegać máia Pánowie Świeccy / y światoblawie iáko Boskie
przez Duchá świętego dyktowane y stánowione wykonywać / y ob
serwować / tak Gásu woyny / iáko y pokoiu. Bo zarwse posłuszeń
stwa potrzeba y wgcimwáci / każdzey zwierzchności / á pogotowiu
samemu Pánu Bogu / od ktorego Pokoiu y Woyná. Sicut enim in
potestatibus societatis humanae maior potestas minori ad obe
diendum proponitur, ita Deus omnibus, S. August. relatus in
cap. Quae contra dist. 8. Jáko sie bowiem ná początku pierwsze
go rozdziału powiedziało z nauki Páwla świętego. Jż wśelakie
zwierzchności przez Pána Boga sporządzone są / á ten porzadek
miedzy nimi nie może być istotny / iedno żeby iedná zwierzchność
drugiey podlegała / zwłaszcza wietrszey mnieysza : á wietrsa tá być
musi / ktora zbliża sie ku Bogu y rzeczy niebieskich / dla ktorych o
trzymánia / narod wśytek szowieczy jest stworzony / wziesła admie
nistracya. Tá zaś mnieysza być musi / ktora sie przy ziemi bawót / y
dogesnych tylko mapiega. Przeto tá aby owey podlegała / sam roz
zum wskazuje. Przez owe iáko zacnieysza chciał Pan Bog sprawo
wać / y do siebie pociągać mnieysza. Nie rzekł bowiem żadnemu
z Krolow / ale Kaptánowi idacemu z Kaptánow / ktorzy byli w A
nathoch v Jeremiaśa w pierwszym : *Otom cie postanowim nád Naro
dami y Krolestw, abyś wyrwały rozrzucal, budował y szcepit.* Dwo
ie Pan Bog wczynił światła ná twierdzy niebá : **S**wiatlo wietrsze /

aby

aby pánováto dniowi / Świátło mnieysze / aby pánováto nocy.
 Oboie wielkie / ale przecie iedno wielsze. Do twierdze tedy niebá/
 to jest powszechno^o Kościota / uczynił p. Bogdwoie swiátło / to jest /
 dwoie postánowił dostoynosć y zwierzchnosć. Jedne Biskupia po-
 waga / a druga władza Krolewska. Jednak owa iż dniowi pánuje /
 to jest w Duchownych rzegách / wielsza jest / a ta zaś mnieysza / iż
 cielesnym y doczesnym. Jako tedy między słońcem y miesiącem /
 tak między Biskupami y Krolami / łatwo rozsznać różnosć / in cap.
 solita de maiorit. & obed. á Chryzostom święty / homil. 83. in
 Matt. Krolewska dostoynosć / nie tylko Biskupom / ale y Dyako-
 nom wyznawa być podległa. Tak bowiem do Dyakona swego mo-
 wi: Si Dux quispiam, si is qui diademate ornatur, indignè ad-
 eat, cohibe, & còerce, maiorem tu illo habes potestatem. **A**
Gelazyusz do Anástazyusza Cezarza: Nosti (*inquit*) filii clementis-
 sime, quod licet praesideas humano generi, dignitate rerum ter-
 renarum, tamen Praesulibus Diuinarum deuotus colla submit-
 tis. **A** niżej tenże: Subdi te debere cognoscis religionis ordine
 potius, quam praesle. Nosti itaque ex illorum te pendere iu-
 dicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem. Jest to bład
 Zeretrecki / taki dawno jest potępiony / którego sie naszy Politycy ieli /
 y iawnie á głupie twierdza / że tylko na Króla ma Ociec Święty /
 iako głowa w Kościele Pańskim y Biskupy / ktorzy na miejsce Apo-
 stoloro nastąpiłi / y drudzy Kápláni / siedmdziesiąt inszych uczniow
 Pańskich miejsce trzymáiacy / máta swoje inrydykcya w rzegách
 Duchownych / a nie na Świeckie osoby. Tá tedy mówá y rozumie-
 nie / jest przeciwko powszechnemu wszytkiego Chrześcíanstwa ro-
 zumieniu / y sztonkom wiary powszechney Chrześcíanstkey: Wiesz-
 rze Kościol powszechny Kátholicki / który jest widomy / y widoma
 ma głowe Námieśniká Chrystusowego / ktoremu wszytkie Pań-
 stwa Chrześcíanstkie / wiary powszechney Rzymstkey Kátholickkey /
 y Pánowie ich / cbo sami przez sie / iako niegdy bywáto / abo przez
 posły swe posłuszeństwo niezmysłone zdawná pokornie oddawáta.
 Co y Krol J. M. teraznieyszy W L A D Y S L A W Czwarty / nam
 szcásliwie pánuiacy świeżo uczynił / przez posła swego / in vim sub-
 iectionis caluicæ nogi Oycá Świętego. Ktorzy tedy w tym bles-

dzie / wporonie chca zostac / a nie obaga sie / niech wiedza / ze sie z
owzarnie Chrystusowej z odszepiencami wytazaia / y zbawienie
traca. Bo gdy Kanonow sluchac nie chca / klatwami wzgardzaia
ia / zwierzchnosc od Pana Boga samego postanowiona depca /
y szrodkami / ktorymi Duch swiety przez to prawo / takie sam przez
dostoinosc Biskupia y Kaptanska do zycia przystoynego / a napras
wy zlych obyczaiow diktue / pogardzaia / samemu Panu Bogu
sprzeciwiaia sie / sadzac sie nie na nauce / nie na postanowieniu y
Dekretach Oycow ss. y nie na prawach powszechnych / ale na
swym rozumie mniej roztropnym y Heretyckim. Quid autem ini-
quius est, quam impia sapere, & sapientioribus, doctioribusq;
non credere, sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad co-
gnoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad
propheticas voces, non ad Apostolicas literas, nec ad Euange-
licas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, & ideo magistri
erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt. Leo Papa
Epist. 10. ad Flavianum. **Upomina Duch swiety takowey har-
dosci ludzi:** Fili mi, habe fiduciam in Domino ex toto corde
tuo, ne innitaris prudentiae tuae, ne sis sapiens apud te metipsum.
Prouerb. 3. **Posusenstwa tedy szerego kazdey zwierzchnosci po-
trzeba / ktore Pan Bog nad osiary przeklada y placi.** A osobliwie
samemu Panu Bogu w dostoinosci kaplanskiej swiatobliwie ma
byc oddawane. Sola est, quae fidei meritum possidet obedientia,
sine qua quisque infidelis esse conuincitur, etiamsi fidelis esse
videatur. S. Greg. in Moral. lib. 35. c. 13. **Upomina Medrzec z
Ducha s.** Prouerb. 7. v. 2. Fili, serua mandata mea, & uiues, &
legem meam, quasi pupillam oculi tui. Et Ecclesiasticus 15.
v. 14. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in
manu consilij sui. Adiecit mandata & praecepta sua: si uolueris
mandata seruare, conseruabunt te.

Co za przyczyny są, ototych náidźdow Dobr Ducho-
wnych, y błędow wyżey obidźnionych.

Podźiwieniu to wielkim / v wielu samych bażnych / ro-
zumnych y pobożnych pp. Stwieckich zostawa / iż si-
lá braci / tegoż stanu lekkomyślnie / ypernie / a po-
twornie / nie rytko w posiedzeniu prywatnym / o Du-
chownych osobách mowia / ale y ná Seymitách / iako iakie odśge-
pience / y nierządne syny / od siebie odrzucaia / gardza / y mieysca im
miedzy soba dąć niechca. A iesli dádza / y co przerzec pozwola / tea-
dy z kontemptem to przysmucia / niewęctwem żartami / przymowa-
kami / a náostaték y suktem z despektem do Kapitula wklázuiac droge
odpadzaiá / iakoby iż Kieźa zostali / przez to śláchectwo tráciłi. A
lubo w domách swych máia blisłkich powinnych zacnemí Prálaty /
co onymże samym poćieche / ozdoba / y ráctunek przymosá : Poćieche /
przystoynie y chwalebnie żyiac; Ozdoba / że w onym domu pámia-
tké / ktora iuż byla dawno zgasła / wysoka iaká w kościele Bozym
dostoinościá odnawia: Ráctunek zaś / że co mu Pan Bog dáł wdzie-
la / ieden wiecey drugi mniej / iako kto Pánu Bogu zásluguie. Bo
niektorzy máietności / co wietšy dostátek máia kupuia / drudzzy sy-
ny w školách / coby z nich niewiedziéc co byto / dostátkiem opátru-
ia / y chowáia / z iákich potym ludzie wieley wychodza. Drugich
Corki / abo sami posáza / abo do poságu znácznie sie przytkádáia / y
z wielkimi ludźmi / powaga swa / przyláźnia wiáza. A niektorých
zášzgołá / z konami / y z dziećmi żywia / a przy tym y modlitwami
swemi / y osiárami błogostáwienstwo v Pána Boga iednáia. Prze-
cia iednáá žadney zá to Duchowne osoby naleźney wdźięczności nie
odnosá. Jedno przesładowanie / ná dobrá kościelne náiaźdy /
gruntow gwałtem y tajemna zła ráda odepimowanie / robot pod-
dánych przymusanie / y niewoli wciáganie przy inszych krzywdách /
ktoreby dlugo wspominać. W gym nie tak dálece osobom Ducho-
wnym / iako samemu Pánu Bogu / co sie iuż wklázáto / iasna sie krzy-
wda y

wodá y wżgárdá dzíle. A temu nie tylko nášy bażniemy / y rozsa
dniemy / co sie Pána Boga boia / ale y postronne narody dziwowac
sie musz / bo przy tych nie foremnych postępkách / sítá inšych abu
sus w Polszce wpatruia / y z nich sie śmieia / ktore záprawde wšytk
iey Koronie niešlawo przynosz. A kto ie dobrze wważy / trudno
im ma nieprawdy zadáwac / chybáby miał isc nie należnym bez roz
sadku w porem / iákiego y nas niemáto. Krotko te abusus ieden do
wćipnie zebrał. Polonia (*inquit*) est paradísus Iudæorum, infer
nus rusticorum, purgatorium Plebeiorum, Dominatus famulo
rum, confusio personarum, luxus foeminarum, frequentia nun
dinarum, aurifodinae aduenarum, Cleri lenta praesslera, Euan
gelicorum impostura, libertas prodigorum, prostitutio morum,
pincerna potatorum, perpetua peregrinatio, assidua hospitatio,
iuris inquietatio, consiliorum manifestatio, acquisite in iuri
riatio, Legum variatio, quam videt omnis natio. Przedsiwzie
tey ksiáżeczki / krotkosć tych wšytkich abusus rozstrzasciac nie do
pusz / lita tylko namienic sie moze. Nazwał ráiem Żydow dla
tego / że wiešsey tak priuatum tak y publice ochrony doznawá
niżeli Chrześcianie / y sam stan Duchowny / bo Żydom przedsa sprá
wiedliwość / niżkomu kiedy nefanda popełni / tácmey z tego bez ká
ry wynidzie / niżeli kto inšy. Na Seymikach y Seymach / wiešse
go sáworu niżeli stan Duchowny doznáia / żarliwa máia swoich
praw y Przywileiow obrona. Mnieysze poglowne ná Żydy stáno
wione / á niżeli ná Duchownych / przeciw práwu y przywileiom /
gwalttem wpornym donatowy bywáia wyćiskane. Oco gdy ieden
zacny Senator in facie totius Reipublicae w Senacie ná Sejmie
roštropnie mowil / y te niespráwiedliwość obiaśniał / á żeby safrány
y pieprze Żydom / co ich byli nadali powrociwšy / nie z taká gora
cošcia onych ochraniało / á bázzye niż bráci swey Stánu Ducho
wnego nie broniono perswadowal / śmiechem te pobożna á sprá
wiedliwa sentencya odkryto. Jakoby to był śmiech bráci swey / Ko
šciotom śwíetym y Bogu práwo gwałcić / á Żydy w bawelne wwi
iać. Piektó chłopom nápisal / každy byc prawdziwa przyzna / kiedy
przypomni / rozmyšli / y wważy / iákie to wboštwo bez dyskrecey
Chrześcianskiej od wielu wtrápienie cierpi. Każá dzien w dzien
robić /

robic / a wſytkich / gospodarza / gospodynia / Szeladz / dzieci / z do
mow na zaciąg wypedza / nie zostawioſzy / ktoby dla nich z roboty
powroconych obiad / abo iaka wieczerzyſzka nagotowal / kaza bez
wytechnienia iako iednym bydletom robic / bicia / katusia / morza /
wizia / y w wiezieniu umarzaia / żywo w ziemię zakopuia. Co ma
poddany najlepszego / to mu wziac / co pieknieſzego prostituere /
z poſladu / ledaiako / plugawo / niedbale zrobowſzy / lozysze nie pi
wo / iako iaka trucizna w karczmach ſwoych meza / y drogo to opta
cac kaza / broniac sklad inad na zdrowiu trunkiem dobrym za pienia
dze poſiuku / a kto to wylizy / niech ſie ci rekolliguię / y przypomnia
ſobie te nieſprawiedliwoſci / co ſie w nich obieraię / a baczyć ich o
mnino niechę / rozumieiac / że z tymi ludzmi nie trzeba ſie po Chrze
ſciansku / ale po Tyransku iakoby Poganom ſprawowac. Záchwyz
ciwoſzy tey od Pogan ſur owocoſci / ktora v nas Chrzeſcian / przy leſſey
dyſkrecey y ſprawiedliwoſci / a ochrone y zachowanu bliźniego
mitoſci mieyſca miec nie ma. Bo tak ubogi iako y bogaty krwia
Chryſtuſowa ieſt odkupiony / y v Pana Boga nie idzie acceptio per
ſonarum, bonis zaś fortunę, non cum abuſu zażywac nalezy /
ogymby dlugi muſial być traktat. Doſyc namienic w tey mierze
oppreſſionem indifferetam. Nieſzántow też moze ſie przypo
mniec / ktorzy maia z dawna Przywileie ſwoie / tak w miastach Kro
lewſkich / iako y w Szlacheckich / w iakich niebozeta wielkie praui
dicia ponosia / bo im nie tylko robic / podwodowac / y ledę przy
szynke nalawſzy / pogtowac y okupowac ſie kaza / ale y inſze cieſza
ry na nich gwałtem wkładaię / przymuſaię / ze zlych ſtodow / nie da
wſzy drow / chmielu / pomocy / robic na ſtol ſwooy piwo / a kiedy zle
bedzie (iako to ze zlygo ſtodu być dobre nie moze) przyrzuca ono / y
oſacowane wyſoko / kaza drogo placic. Sledzie / ſol / zelazo ſyna
tuy / bierz zboze ledaiakie za wielkie pientadze / choc inaczey w tar
gu. Wymawia ſie wziac / rzuca przed domem. Kiedy czego Pa
nu nie ſtanie / bierze z komory / z piwnice / z kramu / z obory bez
pientedzy. Nie wspomina ſie inſzych nieſprawiedliwoſci / ktorymi
ſie y Pan Bog obraia / y kazdy dobry brzydzi. Panowanie ſlag w
ſtanie ſolnierskim iasne kazdemu ieſt v nas w Polſze / bo bedac
ſluga Rzeczyſpolirey / abo też gzym prywatnym / byle był pod
Choragwia.

Chorągwie / inż iakoby w swym dziedzictwie / w dobrach Ducho-
wnych / Krolewskich / y Szlacheckich rozkaznia. Od tych sie y in-
sa mnieysza zeladz tey sweywoli na ten czas nauczyta. Bo sie v-
pomina swey zapłaty / choć nie dobrego nie robi / rozkazuje sobie
wytworne potrawy gotować / piwem rozlewac / niestychane myto
placic / iesli mu w tym nie wygodzisz domysli / idzie przeg / y wola-
no sobie po wsiach y miastach bnia. Duchowienstwo iakie pblize-
nie w prawach / w wolnościach / y Przywileiach swych odnozi / in-
zes po czesci w tey Kiazecce Sztal. Lecz tego iest daleko wiecey / o
tym iz drudzzy pisali / ta to na ten czas opuścizam. Wolnosć mar-
notrawcow to wisc sprawuie / iz sie pielgrzymstwem bawia / y v-
stawiżna gosćina / iako y Panowie Solnierze / co sie ode wsi do
wsi po Koronie bez wstydu wloza / y do Obozu na Soltnis iada /
na konie biorac obroki / na przyszly czas opatrzności nie masz. Nas-
bywanie geste dostatkow z krzywda bliźniego izali nie prawdziwa ?
Jako bowiem wiele krzywo przysiasstwo / zrad / praktyk / Przywile-
iow / zapisow / dzialow zgod postanowionych / intercyz wtaienie /
zakrycie / zaprzanie / z ksiąg wymazanie. A kto to wylizy ? Odmia-
na prawo czesta / kazdemu iest iawna / iaka sie czestokroc z Prawem
Bozym / y powszechnym Chrzescianskiem nie zgodza / prywatne tyl-
ko pozyceli / respektu / nieżadne publica commoda / przez vpor / przy-
nienawisci na czas te waryacye Constitutionum sprawuia / z wiele-
ka nieslawo v postronnych narodu Polskiego / ktorym sie z tego
smiac slusnie przychodzi. Lecz wracamy sie do przedstowizacta nas-
szego / pytając sie co zaprzyczyny onych naitazdow dobre Kosciela-
nych / co to iest wielki abusus. Krotko tedy na to odpowiadaiac /
a circumstancye wważaiac / te sie z fundamentu przyczyny daćmo-
ga. Z prosba iednak Panow Solnierzow / y pp. Swieckich osob /
aby sie o prawdeiaka / baczni / dobrzy / pobożni Cesarze / Krole-
wie / Kiazeta / y rozumni ludzie od kapitanow wdziecznie przymo-
wali / nie gniewali / a raczy sie poprawili / y zte nalogi / y te abusus
w dobre obygate odmienili.

1. Naprzod tedy ta sie przyczyną nayduie / okrutna chciwość
dobrego mienia / ktora ex patrimonio Christi nieprzystoynie y nie-
zbożnie chciataby sie predko ubogacic / zaslepiwszy oczy rozumu (bo
lakom

łakomstwa tá jest istotna własność) że sádzi opák / & dicit: amor
caecus, dedecus esse decus. Bo za słusność to iakás y przystoy-
ność pozycáia / agere praedam, Gego sam Pan Bog zakázue. A
gdy sie kto w tey niezbożności záweznie / w wielkie niebespieczeń-
stwa zbáwienia záchodzi. O tym Pawel święty wyraźna dawa
przeštrogę / pisac do Tymotheusza. Qui volunt diuites fieri, inci-
dunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa
inutilia & nociua, qua mergunt homines in interitum & perdi-
tionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam qui-
dam appetentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus
multis. 1. Timoth. 6. v. 9. Godne wważenia słowa wszytkie A-
postolskie / ktore Duch święty dyktował / ale te osobliwte / errau-
erunt à fide: Iż ci ktorým pánuie łakomstwo / o Bogá nie dbáia /
wiary iego odstepuia / gdy sie z chciwości / y na dobrá temu po-
święcone rzucáia / gdy przykazaní Pánstich / co tey niesprawiedliwo-
ści zakázuia / słuchac niechca / y zwierzchnościá od Pána Bogá
postánowiona iáwnie gárdza.

2. Druga przyczyna być może / luxus abo zbyték / w stroiách / w
iedzieniu / w piéciu nie pomierny. Bo choc drugiego Pan Bog w
máłym dostátku miec chciał / nád wola Boża / nád swoie kondycya /
nie tak iáko ie° Wygzyzn / abo máietności prowent wynosi. Stroic
sie chce w rybie / w sobole / w áramity / y inne bláwaty / wżty bo-
gáte czynic / zeladz gromádna chowac / rownáiac sie ludziom do-
státnim / ná co ich z swego nie sstawa. Przeto ná cudze / y Bogu
nie przepuszczáiac / ánimusz wyniosly / niezbożnie sie rzuca. Słyse-
liszny od wielu co sie chwálili / iż nizeli sie z iednego miásta / gdzie
mieli przez kilka niedziel stánowisko rozciáchali / tak dobrze Towárzy-
stwo pilo / że iedni po trzech set złotych / drudzy po piáci / drudzy y
po szesći set złotych / zá tak krotki czas ná winie przepili. A z wbo-
stwa tego wszytkiego wetowali. Wważ iesli to pobożność / á nie
wielki luxus.

3. Trzecia przyczyna / wielka zazdrość / y nienawisć przeciwko
Duchownym: zazdrość / iż niektórych skromno žyiaczych dostátek
widza / zálad y nienawisć roście / ktora Pánowie Swieccy niekto-

rzy / takoby dziedzicznym sposobem potomkom podać. Bo dzieci
swe z miodu bärzo tym gorſza / przy nich wſtawignte o Duchownych
ſemrazac / y do tey ochydy przymodzac. Z nienawiſci tedy oney / od
oycow podaney / ſynowie w takimym ſie grzechu cwięza / choćiaż
pod gäs od ſamych Duchownych na nauki nakład biora / y miäſto
wdzięcznoſci onego dobrodziejſtwa wziętego / y zä chleb koſcielny /
ktorym ſie paſt z miodoſci / ſtawa ſie wielkim nieprzyjacielem / ſe
nie tylko obnowiſkami ſtan Duchowny lży y ſkärädzi / ale też y dzie
dzictwo Chryſtuſowe / ktore oſobom Duchownym w adminiſtrac
cya podał / najeżdża / niſczy / y niemitoſiernie wboſtwo trapi. Iſci
ono / co Dawid ſwiety Prorok powiedzial: Pſalm. 37. Inimici
autem mei, viuunt, & confirmati ſunt ſuper me, & multiplica
ti ſunt, qui oderunt me iniquę. Qui retribuunt mala pro bo
nis detrahebant mihi.

Wielki grzech obnowiſt / deträcicy / y ſemrämia przeciwko
ſługom Pañſkim / ktory Pan Bog w Iydach onych z Egiptu wy
prowadzonych ſmiercia na puſczy pokaral / co przeciwko temu ſä
memu / y przeciw ſługom tego Aaranowi y Mozyſzowi ſemrali /
tak iż z wielkiey lidzby ludzi onych nie zoſtalo tylko dwäy / Kalep ſyn
Jophone / ä Jozue ſyn Nun / co weſli do ziemie obiecäney. Num.
26. ver. 65. Nie widzie y teraz żaden do niebieſkich obiecänych
radoſci / ieſli w tym grzechu wporne zäkämialym zoſtawäc będzie.
A przeto Jakub ſwiety wpomina : Nolite detrahere alterutrum
fratres, qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem ſuum, detra
hit legi, & iudicat legem. Iacob. 4. Custodite ergo vos ä murmu
ratione, quæ nihil prodeſt, & ä deträctione parcite linguæ, quo
niam ſermo obſcurus in vacuum non ibit. Os autem quod
mentitur occidit animam. Sap. 1. & Prouerb. 4. Remoue ä te
os prauum, & detrahentia labia ſint procul ä te, eſt enim abo
minatio hominum deträctor.

4. Czwarta przyczyna / wielka niezbożnoſć / äbo brzydka pychä / kto
ra mätkä tey niezbożnoſci nazywa. Lipſius in ſuis monitiis, & ex
plis politicis. Deflexio (inquit) altera impietas ſiue irreligio. Grä
de vr ſic dicam malorū malum, cum homo ä ratione immo ä na
tura

ura abit, contemptor Numinis aut negator, quod illa alteruit, & hæc in seuit, eo veniri solet, siue à superbia quadam, & rudi ferocia, siue à vitiis magnitudine & cumulo, quæ animum manciparunt, Deo enim se subtrahit, & ne illum timeat spernit. Itemque præmia omnia futura & poenas. *Wieszczęni takowi / niebezpieczeństwa sprawy ich. Abowiem kto Bogą opuścił / bywa też od niego opuśczoney. A iako mówi Paweł awięty / ad Rom. 10.* Sicut non probauerunt Deum habere in nouicia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaricia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurriones, detractores Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompósitos, sine affectione, sine foedere, sine misericordia. Qui cum Dei iustitiam cognouissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, & non solum, qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

Rzeczę / krzywdę nam czyni / iż nam co się do tych defektów nie znamy / niebożność / pycha / y gruba segość zadržasz. A dopiorós napominat z Pisma świętego / abyśmy się detraccy strzegli. A ty sam tym pisaniem detrahis naszym dobrym postępcom. Krotko się tedy iustyfikuje: Detracio abo obmowisko to jest / kiedy kto z niechęci y nienawości / o bracie y bliżnim mówi z wyma dobrej sławy tego ná ochydey drugich. Czego się tu nie czyni / ale ten cel y koniec pisma / y napominania naszego / aby się pyśni / niebożni / y bez miłosierdzia ludzie poznawszy / do siebie te grzechy / w iakich są zaślepieni obaczyli / w pamiętali / y napotym pokutując tych złych nálogów wzięnie zaniechali. Powinność bowiem tá jest káptánska / obiaśnić y opowiadać grzechy dla wystrzegania się ich. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum. Isai. 58. v. 1. Opowiadamy tedy / że to wielka niebożność / y wzgarda Pána Boga / woynie przeciwko niemu podnosić; Dobrá tego chwale dawe / y poświęcone náiezdżać / y nięzać. Dobrym wzynkom / prawem wymyślnym / których

mamy mleć niebieską płacą wstęć Gynić / y droga zawierać / po-
mnożenia chwały Bostkiew zabraniać / różnych sektarzow prawem
bluźnierstwa warówac. Wielka to niezbożność / y pycha prawa
Kościola Chrystusowego oblubienice iego łamać / y taka moc abo
władza przeciwko Bogu sobie przywłaszczac. Pyta sie v was Troj-
ca Przenaswieszta : A naprzod Bog Oćiec do was tak mowi : Fi-
lius honorat Patrem, & seruus dominum suum. Si ergo Pater
ego sum, vbi est honor meus? & si Dominus ego sum, vbi est ti-
mor meus? Malach. 1. Dopytywa sie v was Bog Oćiec przez
swego Proroka / iezli onego / abo za Oycza / abo za Pána macie. Od-
powiecie iż tak iest. Leż iżali ten Pan Zastępow / tworca wšego
stworzenia / swietokráystwoy / zdzierstwoy / nieposłuszeństwem / wci-
skiem vbostwa / y taka hardością wczony bywa. Pomyśl á wważ /
bo o twoie zbawienie idzie. Quia dies Domini exercituum, super
omnem superbum & excellsum, & super omnem arrogantem
& humiliabitur. Isai. 2. v. 12. Napomina y swiety Piotr w swo-
im liście : Si Patreminuocatis eum, qui sine acceptione perso-
narum iudicat, secundū vniuscuiusque opus, in timore incola-
rus vestri conuersamini. Deponentes omnem malitiam, & om-
nem dolum, & simulationes & inuidias, & omnes detractiones,
sicut modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupi-
scite. Pyta Chrystus Pan v was / iako niedgy od Szawta sie py-
tal. Actuum Apostol. 9. Dla czego onego w członkach iego w vbo-
gich prześlądniecie / y wyrobek tak ich / co nim żyć maia / gwalttem
wydzieracie. Durum est vobis contra stimulum calcitrare. Pyta
sie y Duch swiety / dla czego prawdzie / ktora przez sługi y kápłány
opowiada / rządząc swiety Kościol / napominania y natchnienia
daie / chardzie sie nieposłusznymi bedac sprzeciwiać / zapamięty-
wając artykułu wiary. Wierze w Duchá swietego.

5. Piata może być tey niezbożności przyczyna pp. Żolnierzow
z Pogány / z Schismátykami y odszczepienicami nie ostrożna con-
uersatio, od nich abowiem biorą y wżę sie wiele zlego ; bo v tych
nie masz boiaźni Bożey / nie masz prawie żadnego nabożeństwa pra-
wdziwego / nie masz miłosierdzia / nie masz pokory / nie masz wstrze-
mieźliwość

mieszliwości / sprawiedliwości / przystoyności / pośńanowania zwierzo-
 chności / ani innych cnot Chrześciańskich. Przeto od tych roznych
 sekt ludzi bierze się zarażać podług słow Apostoelskich. 1. Corinth. 15.
 v. 33. Corruptunt mores bonos colloquia mala. Zaczym ostrożnie /
 miałoby z nimi być towarzysztwo / bo z takim kto towarzyszy / takim
 się sstawa. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente in-
 nocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruer-
 teris. Psalm. 17. ver. 26. Od nich owo przystowie w wściech Żo-
 nierzkich pewnie jest wziete. Żolnierz miłośierny / á zaletnik wsty-
 dliwy / nie doyda swych záwziatości. Od nich z Turstká / po Cyrkás
 wstka stroie / chody / mowy / obyçzái / postepki.

6. Szosta przyczyna / że pod chorągwiá w gromádzie zostáia /
 dla czego w nádstieie gromádkí śmielszemi się ná wstykto zle sstawa-
 ía. A potegę y meztwo wprzod ná swoje bráçia / káplány / vbostwo
 bezbronne / czego Pogáństwo w swych Prowincyách nie czyni / iá-
 ko nieprzytáçiele iácy w Wyçyznie swey obráçáiá. Żolnierz y Król
 świety Dawid z Pánem Bogiem się tak umawia: Fortitudinem
 meam ad te custodiam: Quia Deus susceptor meus es. Psal. 58.
 ver. 10. Abowiem ty jesteś błogosláwiony Pan Bog moy / ktory
 wçyś rece moje do potyczki y pálce moje do woyny. Psalm. 143.
 Jak to przystoyna / pobożná y swieta / ábyś te reka ktorey sam da-
 waśśle / tu wzgardzie Boga swego ná poddáne iemu oddáne / y ná
 pomnożenie chwały iego poświęcone podnośie y obráçac miał. Ná
 nieprzytáçiele Krzyżá swietego y miley Wyçyzny / te potegę chora-
 gwi / á nie ná bráçia swa obráçac należy. Sa y inne przyczyny tey
 niesprawiedliwóci y niezbożności / ale kiedy tych / iáko przedniey-
 szych przestána pácyentowie / iáctwieysza będzie / drugie potym ob-
 iáśnić y leczyć.

Teraz zá krotkim pokazaniem / że te Stácye Żolnierskie /
 ábo ráczey zdzierstwa / gwałty y wćiski vbogich dzieia się / prze-
 ciwo práwu Bożemu / y wstykłego Chrześciaństwą / y nie mogą
 być zá dobry zwyczay / ale zá wielki grzech pogyçané / ktory sum-
 nienie wielce trudni / záwodzi / y ná wieczne potepienie ciągnie.
 Przeto gdy tych złych nálogow / y wstykley niesprawiedliwóci się y

Wym sereem zaniechaia Panowie Zolnierze / w łasce Bożey / w blos
gostawienstwie tego swietym / w niesmiertelney dobrej stawie / w
woszech postronnych zostawac beda. Da takowym Pan Bog /
zawsze posadane nad nieprzyiacioly pewne zwyciestwa / da y bogas
ctwa / bez vtrapienia vbostwa. Ten abowiem sam bogate na
swiecie Syni : ten nawet wsfytko obficie / pociesnie / da
wsfytkim iako to obiecac / gdy w przod krolestwa
niebieskiego / y sprawiedliwosci tego sukac
bedziemy.

Do PP. Żołnierzów.

Nie bęć gárdziś Rycerzu, gdy się zdzierstwem
báwiś,

Dla zdzierstwá wiedz to pewnie, pieklá się ná-
báwiś.

Dla wćisku wbostwá, niebo wiecznie strácić,
Pieklá dostáć dla tego, żeby się z bogáćić.

Záprawde to szalenstwo, lepsza czástká w niebie,

A niż wzięty grosz z płáczem, w doczesney po-
trzebie.

Do PP. Kollnikow.

Nachdem ich die Kollnikowen, etc. etc. etc.

Die Kollnikowen sind, etc. etc. etc.

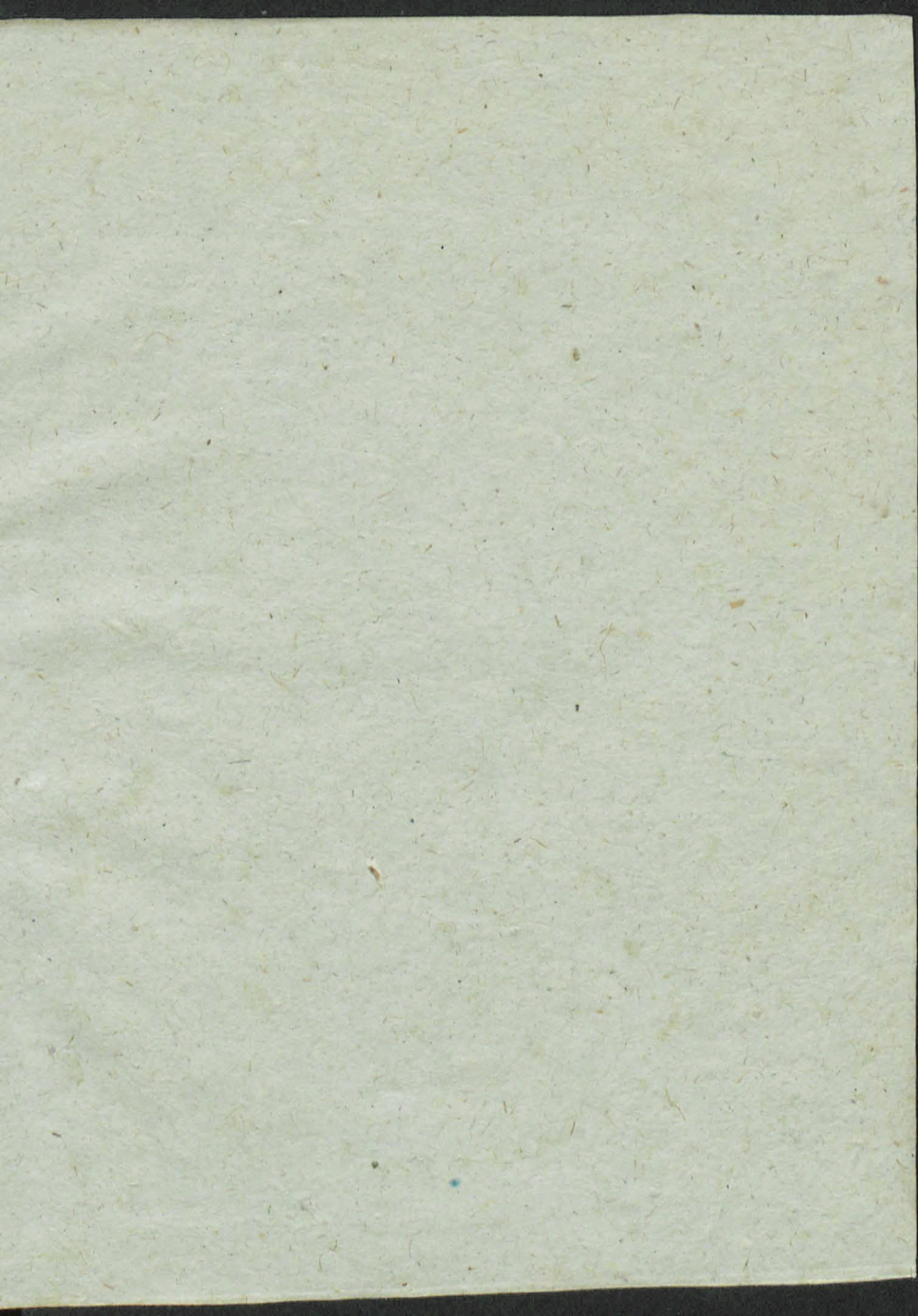
Die Kollnikowen sind, etc. etc. etc.

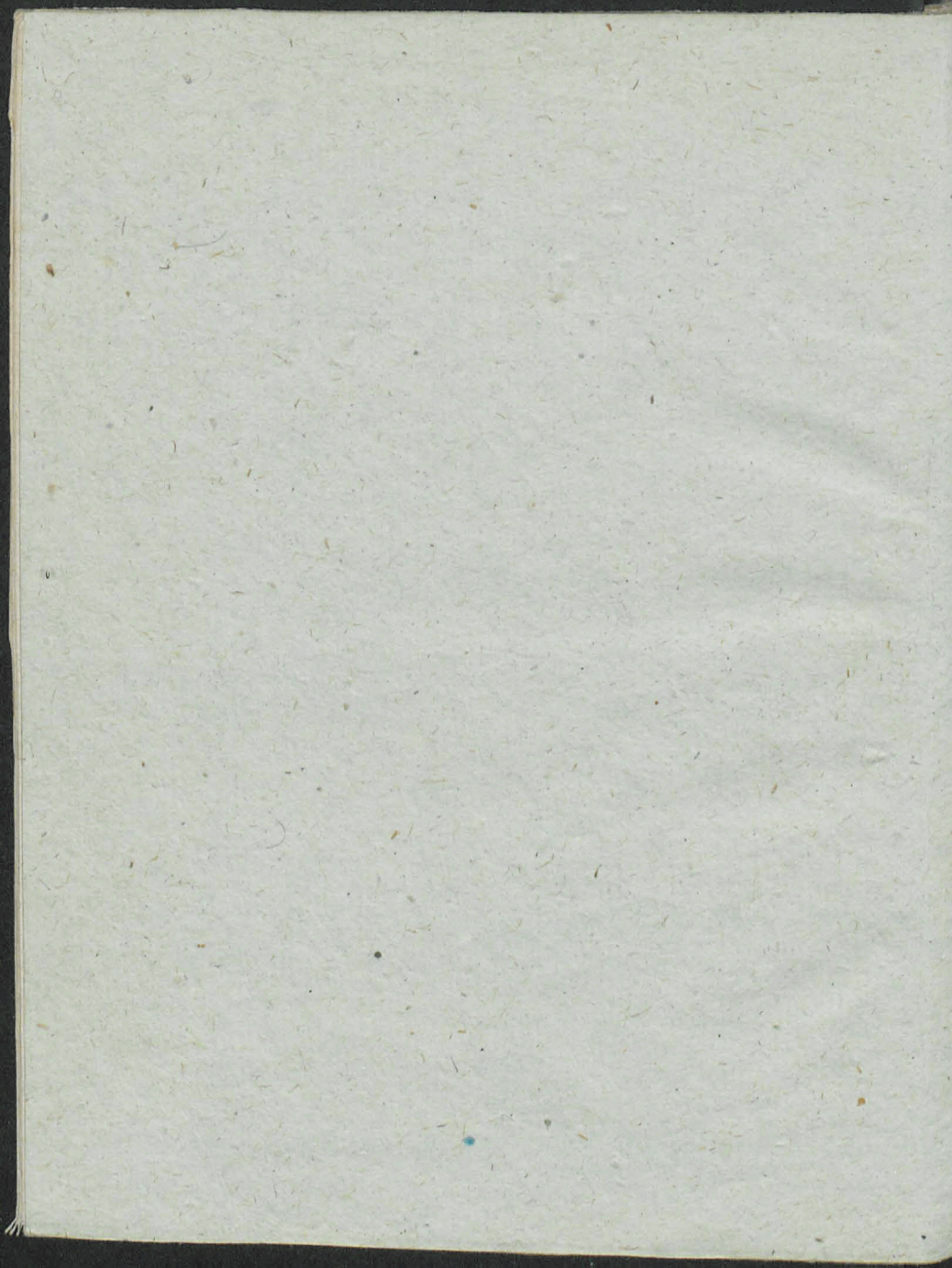
Die Kollnikowen sind, etc. etc. etc.

Die Kollnikowen sind, etc. etc. etc.

Handwritten notes in the bottom left corner, including the number 77 and a fraction 6/5.

77 3/6
3

